

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci lei noi cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: † Iacobu Bolog'a. — Despre documentele relative mai alesu la istori'a bisericésca a Romaniloru — Folosulu culturui. — Cuvinte sufletesci de Carmen Sylv'a. — Academi'a Romana. — Schitie biografice din viéti'a judelui regescu Ioanu Tiþie. — In memori'a lui Carolu Davila medicu generalu in Romani'a, repausatu in Augustu 1884. — Procese verbale ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in siedintiele dela 29 si 30 Maiu n. 1888. — Bibliografia. — Diverse. — Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu, colecte. (Continuare din Nr. 9—10 anulu 1888).

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, patrunsu de cea mai adenca durere, vine a anuntia prea trist'a scire, cà bunulu patriotu, devotatulu si ilustrulu barbatu alu natiunei romane, consiliariulu aulicu in pensiune, consiliariulu de curte alu Majestatii Sale ces. si reg. decoratu cu ordinulu Corón'a de feru cl. III, vice-presiedintele si neobositulu aparatoru alu intereseloru Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu etc. etc. Neuitatulu domnu

IACOBU BOLOG'A

in etate de 70 ani, a adormitu in Domnulu Mercuri in 30 Maiu n. la 7¹/₂ óre diminétia.

Remasitiile pamàntesci ale scumpului decedatu s'au transportatu Vineri in 1 Iuniu n. la 3 óre dupa amédi din locuintia, strad'a Cismadiei Nr. 7, in cimiteriulu gr. or. dela Pórt'a turnului spre repausu eternu.

Numele acestui barbatu in genere stimatu, pronuntiatu va fi pururea cu deosebita pietate. Memori'a lui binecuvéntata va fi din nému in nému si cu scumpatate pastrata in inimile posteritatiei romane.

Sibiiu, in 30 Maiu n. 1888.

Pentru Comitétulu Asociatiunei:

Elia Macelariu, m. p.,
presiedinte ad hoc.

Dr. Ioanu Crisianu m. p.,
secretariu II.

Acela care va scrie vreodata biografi'a lui Iacobu Bolog'a asia cum trebuie sè se scria aceea cu respectu la positiunea sociala in care ajunsese elu singuru din puterile sale fàra nici-o protectiune straina, va binemeritá inca si de alti vre-o treidieci romani contimpurani ai sei conscolari sau colegi in facultatea de drepturi si in prax'a juridicaa, pe cari anulu mântuirei 1848 'i aflase aici in acésta tiéra tocm'a preparati de ajunsu, pentru cá spiritulu sântu trimisu preste mai multe popóra se descinda si preste densii.

G. Baritiu.

Despre documentele relative mai alesu la istori'a bisericésca a Româniloru *)

In cele doue transporturi de documente istorice, pe care avusem onóre ale inainta mai de curendu pentru archivulu academiei se afla si câteva destinate a implini lacune si a reversa lumina dorita preste unele parti din istori'a bisericésca a natiunei romane.

Nici-o parte a istoriei poporului romanu din vécurile trecute nu a remasu pâna astadi mai puçinu cultivata decâtu este istori'a sa bisericésca. Avemu incercari, avemu fragmente din istori'a bisericeii, nu dâmu inse nici caira de o lucrare sistematica, intréga, care sè se intinda si se curga precum curge unu rîu linu preste tóta lung'a serie a vécuriloru, de cându se crede cà acestu poporu a primitu religiunea lui Isus Christosu de a sa. Si apoi mi-ar placea si mie se cunoscu pe acelu omu genialu, carele se fia in stare de a scrie istori'a politica cum si istori'a literaturii române fâra ajutoriulu istoriei eclesiastice. Au fostu câteva vécuri, intru care o parte considerabila a poporului romanescu nici nu cunoscea alta viatia de càtu pe cea din familia si pe cea din biserică. Spre a'si conserva biseric'a asia precum o mostenise dela protoparinti, elu se vediu se silitu a renuntia in unele tieri pe vécuri intregi la viati'a publica politica.

Acestea adevèruri recunoscute me facu si pe mine, cà intre altele se cautu si se urmarescu in totu timpulu si la tôte ocasiunile documente relative la istori'a bisericésca. Pe la inceputulu acestui vécu alu 19-lea càtiv'a barbati dintre cei mai tari de spiritu au cutrieratu archive si bibliotece straine si pamentene, spre a inavuti si istori'a nôstra bisericésca, éra prin acea fapta a loru au datu exemplu si indemn salutaru noue urmasiloru sei; dara cându au voitu se le publice li s'au lungitu in cale censur'a si le-a smulsu pén'a din mâna. De aceea suspina si Georgie Sincai la câteva locuri in chronic'a sa dicèndu, cà pentru cutare epoca ar' scè se spuna si se descopere multe, se teme inse cà va provocá ura, góna si cà va patí reu. Contimpuranulu seu Petru Maiorulu apucase a tipari pâna éra in viatia, inca si o istoria bisericésca a romaniloru, care asia scrisa mai multu in modu fragmentariu, cà in fuga, cà pe sarite, cà de fric'a mortii, ea totusi éra se reverse o lumina neasteptata prin documentele publicate, daca nu ar fi fostu confiscata indata dupa aparitiunea ei, apoi trimisa dela Buda in Clusiu, de acolo la Blasiu si éra la Clusiu, unde apoi exemplariile nelegate fusera inchise intr'o chilia dela monastirea franciscaniloru, cu esceptiune de vre-o suta, pe care studentii de romanu comandati cà se le incarce dintr'unu caru in altulu, le-au sciutu pitula si duce mai departe. Au fostu adeca si epoche de acelea in viati'a poporului nostru, in care nu érá suferitu sè se ocupe carturarii sei nici chiaru de trecutulu bisericeii loru.

*) Din siedinti'a publica a Academiei române ținuta in 1/13 Aprilie 1888.

La vre-o 30 de ani dupa Petru Maiorulu a luat u asupra'si mai alesu fericitulu nostru fostu colegu Timoteu Cipariu a continuá cu cercetarile pe terenulu istoriei bisericesci si documentele numeróse publicate in colónele archivulu seu in cursu de vre-o patru ani sunt unu adevèratu tesauru. Puçini ani dupa acestea se dete viatia pretiósii publicatiuni „Biseric'a orthodoxa romana“ in capital'a Romaniei, o publicatiune acésta, care asi dorí cà se nu lipsésca nici unui romanu care ține la biseric'a sa si se scie inaltia preste opiniunile preconcepute. Se mai publica din timpu in timpu unele documente inca si in alte foi bisericesci si scolastice din Blasiu, Aradu, Caransebesiu, cum si in diariulu archidiecesanu Telegrafulu romanu dela Sibiu, in fine si „Transilvani'a“ organu alu „Associatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“ care se afla in activitate de 27 de ani. Ce se dicu despre cele publicate in colectiunea Hormuzache nepretiuuta!

Intr'aceea tôte acelea documente câte vedu lumin'a in sus atinsele publicatiuni sunt fórte bune pentrucá se ne convinga despre saraci'a de care suferimu din lips'a documentelor bisericesci si se ne marésca setea de ale càstiga. Nu este numai lips'a loru care turbura spiritulu amiciloru istoriei, ci este mai virtosu impregiurarea, cà de exemplu mai multe acte gubernementali de care se publica ici-colea in dilele nôstre, ne arata, pe ce cale ratacita eramu pâna acuma intru judecarea unor evenimente eclesiastice, éra din altele invetiamu, cà ori-càtu s'aru fi aparatu protoparintii popóraloru orientale de influinti'a reformatiunei religiósie din apusu, aceea totu a petrundu si la densele, éra anume in poporulu romanescu a produsu devastatiuni infricosiate.

Se póte intempla, cà unora din noi acésta asertiune a mea din urma se i se para prea cutezata.

Ei bine, acum in mâna cu seri'a lunga de documente publicate in anulu 1885 in doue volume de càtra Dr. Nicolae Nilles profesoru de dreptulu canonicu in Lintiu, precum si cu câte adunaramu de trei ani incóce in aceeasi materia, se póte proba de ajunsu, cà biseric'a romaniloru nu numai in urmarea domniei Islamului, ci in cele din urma trei sute de ani si in urmarea reformatiunei apusene ajunsese intre focu si apa, sau cum se mai dice la noi, intre ciocanu si nàcovala.

Éta inse aici inca si doue càrti manuscrise, un'a din anulu 1760, éra alt'a din 1745, amendoue compuse de câte unu barbatu carturariu de confessiunea calviniana si anume unulu popa. Cea de antai pórtá titlu:

Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium Historia etc. Auctore Petro Bod de felsó Csernátton, Verbi D. Ministro. Form. 4°, 558 pagine.

Cu esceptiune de 13 pagine dela inceputu cartea intréga se ocupa pe largu si cu mare passiune numai de istori'a bisericésca a romaniloru, la inceputu de cea vechia, dupa aceea despre raporturile bisericesci romane càtra cea calvianiana, éra dela 1698 pâna la 1760 despre luptele ferbinti dintre biseric'a latina catolica si dintre cea protestanta din caus'a bisericeii romaniloru din Transilvani'a si Ungari'a cu Banatulu, pe care calvinii

subjugând-o în parte o să încorporasera la biserică a lor înainte de aceea cu vre-o optzeci de ani, era dela 1698 înainte curtea imperială se silia să o smulga dela calvini și se o alature la biserică a latină, care în aceea epocă scapatăse foarte tare, după ce stătuse sub domnia principilor protestanți în mai mult de una sută de ani.

Alta carte manuscrisă, a cărei copie exactă o are acum și academiă a română, este compusă în limbă magiara intitulată: *Az erdélyi oláhok uniultatásokról való rövid Historia 1745* adică *Historia scurta despre unirea romanilor din Ardeal 1745*. Această scriere s'au aflat în colecțiunea de manuscrise foarte prețioase care fuseseră proprietate a contelui Emericu Miko fostu guvernatoru alu țării, era după mărtea lui au trecut în proprietatea museului istoric și arheologic din Clusiu, de unde s'a decopiat pentru academiă.

Se mai adăoga la cele două carti manuscrise încă și suplică din 1684 a locuitorilor români de confesiunea protestantă din orășul Deva, în care comunitatea bisericească roga pe principesă Anna Bornemisza, soția principelui betranu Michailu Apafy, că după ce Maria Sa le luase pe popul lor care știa bine românește, pentru curtea Mariei Sale, acum ea au rămas fără popă care se le știa predica românește, deci românii din Deva roga pe Domnă, că dacă le luă pe popul lor, să se îndure a mijloci că se li se dea un alt paroh, care se cunoscă totu așa de bine limbă română. Copia exactă luată după originalu.

Cei cari voru să mai afle și alte izvoare pentru scrierea istoriei bisericăesci, necunoscute până acum cultivatorilor ei, n'au decât să se caute în cataloagele colecțiilor academiilor făcute în anii mai din urmă. Eu ne voind a ve rapă timpul prea multu, la indemnul domnilor colegi din secțiunea istorică me voiui margini a reflecta pentru astădată numai la câteva descoperiri din cele mai batetore la ochi relative la Biserică a romanilor, care esu din seriă documentelor publicate și nepublicate, anumite mai în sus, era acelea sunt între alte foarte multe, următoarele:

Este bine cunoscutu din diplomele principilor țării, că începând din zilele lui Rákoczi tatalu și fiulu (1628—1660) dela mitropolitulu Ștefanu Simionu totu mitropolitii după ce se hirotonia în București că orthodoxi după ritul orientălu, făcând totuodată și marturisirea credinței orthodoxe orientăle, era apoi întorcându-se hirotoniți în patriă lor, pe lângă ce se supunea la toate dispozițiunile protestantice coprinse în diplomă de confirmare, erau totuodată obligați a supune toate canoanele votate în sinódele eparchiei lor la aprobarea episcopului protestantu numitu în stilulu bisericăescu calvinianu: superintendentu; mitropolitulu romanilor nu putea numi nici macar unu protopopu în diecesă sa fără șcirea și aprobarea episcopului reformatu calvinu.

Până acumă nu am datu de urmă niciunei reclamațiuni care s'ar fi ridicatu vreodată din partea mitropolitului Ungrovlachiei care este totuodată exarchu alu Plaiurilor adică alu țărilor învecinate, în contră acelui abuzu ne mai auditu în lumea cristiană, că unu

Archiereu se depuna marturisirea credinței orthodoxe în ziua hirotonirei sale, era apoi îndată după întorcere la scaunul în patriă sa se jure credința și episcopului reformatu, cându este știutu, că bisericile protestante preste totu au lapedatu și lapeda mai toate dogmele nu numai ale Bisericii apusene catholice, ci și pe ale celei resaritene orthodoxe; căci adică între altele, reformații calviniani din cele șapte taine sau sacramente au lapedatu pe cinci și au adoptatu numai două, *Baptismulu* și *Eucharistiă*; despre hierarchia în sensulu celor două Biserici mari nu voru nici să audia; din lăintrulu bisericilor au cassatu și scos crucile, altarele, icoanele și orice urmă de sculptură care aru reprezenta vre-o ființă omenăscă sau cerăscă; pereți albi, unu amvonu pentru predicatori, banci pentru ascultători și altu nimic. Ritulu întregu alu Bisericii orthodoxe resaritene că și pe alu celei latine l'au declarat și l'u declara protestanții de idololatria și de superstițiune ce ar merită că se fie exterminată. Mai în scurtu, nu în patru sau cinci, dară în patruzeci și cincideci de puncte esențiale parte mare strinsu dogmatică differu bisericile protestante de biserică a orthodoxă resaritenă, la care toate dogmă predestinațiunei le pune verfu.

Fia; acestea au fost și mai sunt până în ziua de astăzi doctrinele și convicțiunile religioase ale adevăraților protestanți și poporale cele civilizate au învețiatu abia în zilele noastre a respecta convicțiunile religioase ale altor și a fi toleranți către cei de alta credință conformu exemplorului divine date de iusuri fundatorului religiunii. Aici înse ne întimpina cu totulu alta întrebare: Cum se putea că să se afle arhierii, cari se jure pe două simboluri de credință diametralu opuse; sau dacă voiti, cum se putea, că arhierii și o parte considerabilă dintre preoți să credea numai cătu credu protestanții, să execute înse întregu ritulu resariteanu atatu de bogatu și aplicatu pentru toate fazele vieții omenești? Și cum ore suferia ceilalți episcopi, mitropoliti, exarchi și patriarhi ai resaritului o anomalia, batjocura, calcare în picioare a dogmelor, a ritului, a canoanelor bisericii așa dicându de înaintea ochilor, fără să aflăm într'o sută de ani alta urmă de rezistență, decât unu singuru sinodu ținutu la Iasi.

Districtulu Fagarasiului limitofu în tota lungimea sa cu Munteniă era încorporatu la biserică a reformată, avea episcopulu seu propriu, numitu de către Domnulu țării și supusu de a dreptulu episcopului calvinescu. În comitatulu Hunedorei sau așa numita țieră Hatiegului limitofa cu Olteniă, două protopopiate românești trecuseră la confesiunea protestantă, precum au trecut și alte două mai în lăintru în Ardealu. Tota nobilimea de clasă a primă și de a două din Ardealu și din Banatu până pe la Caransebeșu devenise reformată calviniană.

Cum au venit catastrofe de acestea preste Biserică a romanilor, ce influența au avutu ele asupra poporului rămasu fără nici-o conducere, ținutu întru întunecime orbitore prin lipsă totală a unei educațiuni religioase în limbă sa maternă, la acestea și alte întrebări de na-

tur'a acestora ne dau raspunsuri mai multu sau mai puçinu satisfacátore documentele aflate si adunate pâna acum.

Fostau si epoce de acelea, unde romanii in unele districte ne avendu unde se mérga la biserică nici in diu'a de Pasci, dorindu a se cumineca sau cum se dice in mai multe parti ale tieiei, a luá pasci, pentru-cá se póta mânca de dulce, adunau mugurii unoru arbusti si facèndu'si cruce si câte've'a metanii, din acei muguri inghitiau, parintii, inpartindu si la ceilalti membrii ai familiiloru.

Dela 1691 si mai alesu dela 1700 de cându s'a produsu desbinarea confessionala si la poporulu românescu, se incepe unu altu periodu istoricu alu Bisericeii, du'ja a mea parere, celu mai interesantu din tóte, mai virtosu daca'lu vomu considerá din punctu de vedere alu duratei sale, care s'a intinsu intre mari violentie, uneori si cu versari de sânge pâna in dilele imperatului Iosifu II. (1780—1790), carele prin asia numitulu decretu alu seu de tolerantia a infrenatu fanatismulu religiosu, a mai moderatu si acea specie de proselitismu, alu carui scopu nu era atátu càstigarea sufleteloru pentru vreuna din confessiunile religioase, câtu mai virtosu unele scopuri politice de ordine superióra. Intr'unu statu ori-care, unde toti locuitorii sau mai toti marturisescu aceeasi credintia, au aceleasi càrti rituali si totu unu dreptu canonicu, proselitismulu religiosu nu e cunoscutu nici din nume. Cu totulu altu cev'a se intempla in tierile unde locuitorii se afla desbinati in câte cincii si mai multe confessiuni religioase, precum este de ex. in Transilvani'a si in Ungari'a, in care tieri locuiescu alaturea si amestecati romano-catolici de ritulu latinu, greco-catolici de ritulu grecescu, ortodoxi totu de ritulu grecescu, reformati calviniani, protestanti luterani sau Augustani, soci'iani sau ariani, cari néga divinitatea lui Isus Christosu, néga si pecatulu stramosiescu, respingu dela ei tóte cele siepte sacramente, cum si totu ce se numesce in cele doue biserici mari traditiune (tradanie); in fine si religiunea mosaica cu 650 mií marturisitori ai aceleia. De aici apoi trist'a esperientia pe care o póte face oricare caletoriu prin aceste doue tieri, cá se védia nu numai in cetati mari cu câte 40—50 de mií, ci si in orasiere nici si pe la sate câte patru si si cincii biserici. atâtea in câte confessiuni religioase voru fi desbinati locuitorii; de aici totu atáti popi, dascali, organisti si alti càntareti luptându cu lipsa si saracia din caus'a prea micului numeru alu poporeniloru.

In acésta stare de cea mai funesta desbinare confessionala aflase imperatulu Leopoldu I si ministrii sei numitele tieri dupa luarea Budei dela turci in anulu 1686, scótcerea loru din partea cea mai mare a Ungariei si ocuparea totodata a Transilvaniei de càtra trupele imperiali.

Romano-catolici fiindu in celu mai strinsu intielesu alu cuventului atátu imperatulu câtu si consiliarii si mai toti generalii sei, urmarea erá prea firésca, pentru-cá nu numai condusi de conscinti'a loru religioasa, ci si in interesulu materiale alu locuitoriloru se voiesca a'i induplecá la marturisirea unei singure credintie religioase si se in-

tielege cà la cea catolica. Ur'a inse dintre catolici si protestanti erá neasemenatu mai inflacarata si mai inradacinata decâtu cá monarchulu si consiliarii sei, intre cari erau si calugari iesuiti si prelati de rangu inaltu, se'si fia pututu ajunge scopulu asia usioru. Resboiulu celu barbaru de ani treidieci in Germani'a, gonirea tiranesca a protestantiloru in numeru fórte considerabile de càtra Ludovicu XIV, desele insurectiuni sângeróse ale protestantiloru din Ungari'a cu scopu de a'si apará bisericele de invasiunea catolica produsese ura religioasa mai intensiva chiaru si decâtu aceea ce domnia intre mohamedani si christiani. De atâtea ori protestantii din Ungari'a cereau ajutoriu dela turci in contr'a catoliciloru. La ur'a religioasa se mai adagea si vechi'a ura nationala dintre magiari si germani heredita din vécuri si trecuta prin tóte generatiunile.

In Transilvani'a biseric'a romano-catolica apasata de càtra protestanti scapatase de multu, in câtu erá pe aci se fia esterminata. Episcopi'a catolica odinóra fórte puternica, desfintiata impreuna cu tóte monastirile din tiéra, un'a parte din averile bisericesci confiscate pentru statu, tóte celelalte avutii inpartite intre magnatii tieiei; calugarii mai toti aruncati pe strade, unii chiaru ucisi.

Imperatulu Leopoldu I. si consiliarii informându-se de ajunsu despre starea desolata a catoliciloru din Transilvani'a, decide cá se'si ridice cu ori-ce pretiu biseric'a sa din umilire si din pulbere. Inse de unde si cum se apuce lucrulu? Protestantii magiari si sasi vedea bine, cá restaurându-se hierarchi'a catolica cu tóte drepturile, aceea va pretinde la momentu *restitutionem in integrum*, adeca tóte dominiile, bisericele, edificiile monastiresci s. a.

Deslegarea problemei nici-decum nu erá usióra, càci protestantii erau decisi a se apará cu armele in averile rapite prin secularizarea din véculu alu 16-lea. In acelasi timp, adeca intre anii 1686 si 1698 mai alesu generalii veniti in tiéra si calugarii carii insotia cá preoti de regimentu, reflectara pe curtea imperiala din Vien'a mai antáiu la rutenii din Ungari'a, apoi la poporulu romanu din ambele tieri. Éca doue elemente, isi disera ei, fórte bine venite, cu alu caroru concursu s'ar putea restaura catholicismulu decadiutu si a se inmulti numerulu catoliciloru cu mai mai multe sute de mií. Noi inse amu vediutu mai susu, cá biseric'a romaniloru apucase a fi subjugata cu o suta de ani mai inainte de càtra cea reformata si in parte chiaru incorporata la acésta.

Din diu'a in care protestantii aflara despre acelu planu alu curtiei imperiale se incinse o lupta crâncena intre acestia si intre catolici, pâna ce lupt'a de condeiu se prefacù in resboiu civile, care s'a inceputu in anulu 1703 si a duratu in modu fórte barbaru pâna in anulu 1711. Nici la unii din descendenti nu le prea place se audia, cá un'a din cauzele principale ale insurectiunei lui Franciscu Rakoczi la 1703 a fostu incercarea curtii imperiale de a smulge biseric'a romaniloru de sub domni'a calvinésca si a o alatura la cea catolica. Éta, asia ajunsera romanii intre focu si apa, intre ciocanu

si nacovala, până la atâta, încatu in cei optu ani de revolutiune rakocziana câte've a mii de romani luptau sub nume de Curuti (Cruciati) la Rákoczi, éra alte mii 'si aruncau viati'a in siantiu sub nume de Lobonti (puscari) in partea trupeloru imperiale regulate. Sciau ei pentru ce si pentru cine se lupta unii cá si altii? Eu me in-doiescu fórte.

In totu casulu unu lucru se scie din acei ani de perire. Problem'a de existentia a bisericei romanilor érá pusa, spre a fi deslegata. S'a lucratu la descurcarea ei aprópe 150 de ani intre lacrimi de sânge si a trebuitu se ajunga omenimea la unu anu 1848 pentru cá se fia taiata si nu deslegata.

Voimu se cunóscemu episódele si peripetiile acestei tragedii eclesiastice, care s'a petrecutu in 150 de ani? Se folosimu acesteá câteva sute de documente câte ne stau la dispositiune până acuma pentru acésta parte a istoriei nóstre, se ne adoperamu a mai scóte din intunecimea arhiveloru cátu se póte mai multe documente de adeverata valóre istorica, din tóte vécurile până unde suntemu in stare de a petrunde in trecutul celu mai departatu alu natiunei nóstre si alu tieriloru locuite de ea, pentru-cá incái successorii nostri se'si póta compune o istoria pragmatica, care se'i fia falinariu conducatoriu pe drumulu celu intunecosu alu viitoriului.

Sibiiu, 1/13 Aprilie 1888.

G. Baritiu.

Folosulu culturei*).

Motto: Cultur'a e putere.

A vorbí despre cultura in seclulu culturei si inca intr'o societate de cultura, precum e si a nóstra, a vorbí de cultura intre barbati culti, cari mai in tóta diu'a vorbescu si cetescu despre cultur'a si educatiunea omului, despre cultur'a pamentului, a paduriloru, a albineloru, ba si despre cultura perului si a pielei si asia mai incolo despre cultur'a de inima, de minte, despre cultur'a nationala si religiósá morala etc. se va para cam paradoxu, se va para cá eu asi aprinde o luminitia de céra, ca se ve aretu D-vóstre lumin'a dilei.

Cu tóte acestea, tema mai acomodata pentru asta ocasiune n'amu aflatu si ve rogu, D-loru, se me ascultatí cu binevoitóre indulgentia si atentiune, cá se ve desvultu pe scurtu parerile mele despre folosulu ce'lu aduce cultur'a.

Sum convinsu, cá multi dintre D-vóstra voru fi medítatu asupr'a temei acesteia mai demultu si asia nu voru trage deosebitu folosulu din desvoltarile mele; eu me tînu inse de adeverulu exprimatulu in sentinti'a, cá „sfatulu bunu nu se póte din destulu repeta“: Bis repetita valebunt.

*) Cetita in adunarea generala a despartimentului alu VI. alu Associatiunei pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu tînuta in 11 Februarie in Dev'a.

Dar se revinu la tema, despre care voiu tracta in doue puncte:

1. Ce este cultur'a?
2. Ce folosu aduce cultur'a?

Strabunii nostri din Rom'a, cari ni-au lasatu nóue mostenire limb'a romana, au intielesu, sub cuventulu cultura, ingrijirea de unu lucru cu scopu de alu inbunatati; asia dara lucrarea omenésca indreptata spre ameliorarea obiectului sau si a relatiuniloru de viétia este cultur'a. — In intielesulu acesta se ia cultur'a de pamentu, silvicultur'a, horticultur'a, vinicultur'a, apicultur'a etc. in intielesulu acesta se ia si cultulu divivinu religiosu, cá o ingrigire de relatiunile nóstre fatia de D-dieire, cá o ingrigire de locurile si lucrurile sânte.

Fiindu insa vorb'a de cultur'a unui omu, a unui poporu, sau natiune, usioru vom intielege scopulu umanitaríu alu culturei. Cultur'a omului este asia dara indreptata spre ridicarea lui din starea de josu, la o stare mai inalta in societatea omenésca atátu in privintia materiala, cátu si in cea spirituala, cu unu cuventu, a inbunatati, a nobilitá pe omu cá individu, dimpreuna cu referintiele sale fatia de semenii sei.

E grea problem'a asta d-loru, dar e si frumósa, e sublima; ea tîntesce la fericirea omului.

Éca scopulu sântu, pentru care si Creatorulu a destinatu pe omu!

Daca e grea educatiunea unui omu si e lunga calea cátra culmea culturei inalte, cu cátu mai grea si éra cu cátu mai sublima si mai sánta trebuie se fia lucrarea indreptata spre educatiunea si cultur'a unui poporu, a unei natiuni intregi!

Ci problemele grele receru mijlóce multe si timpu indelungatu spre resolvirea loru cu succesu.

Cultur'a omului in genere, asia dara cultur'a omenimei intregi, s'a inceputu de secli, istori'a o dovedesce asta, si totusi inca nu e terminata, — nu, pentrucá omulu e capabilu de cultura progresiva. Tînt'a finala a culturei omenesci este perfectiunea ideala, despre care amintesce sánt'a scriptura, cându dice: fiti deseversiti, precum tatalu vostru celu cerescu deseversitu este.

Cumca in genere s'a facutu progresu este evidentu, ci progresulu acesta a inaintatu numai mereu, asia dicéndu pe nesimtite, din simpla cauza, cá si in calea desvoltarií culturale s'au pusu piedeci.

De aceea dice unu mare barbatu germanu, Lessing: Pasiesce inainte! eterna Provedintia, cu pasi neobservati! Numai nu me lasa se desperezu in tine, pentru neobservarea progresului teu; nu me lasa se desperezu in tine, cându pasii tei mi s'ar para cá mergu inapoi!

In seclulu presente se lucra pentru cultura mai multu cá mai inainte, de aceea se si chiama „seclulu luminárii“. Astadi emuléza statulu cu biserica pe terenulu culturalu pentru putere. Popórele se lupta totu cu ajutoriulu culturei pentru existinti'a loru. Cultur'a e astadi lupta pentru viétia; ea imprumuta putere la viétia. Cultur'a e putere! — Progresulu in cultura este viétia, regresulu si ingnorantia e mórte.

Éca motivulu, pentru care tóte popórale, statele si deosebitele societati si corporatiuni lucra pentru cultura, pentru cá se'si asigure esistinti'a, cà-ci lumea inaintéza mereu, dar siguru, si mijlócele de traiu se schimba, ér' celu ce remâne indereptu, remasu este, se perde.

II. Amu atinsu dejá insemnatatea mare a culturêi in cele premerse; cu permisiunea D-vóstra voui mai aduce si din istorie unele dovedi despre folosulu culturêi.

Amu disu, d-loru, cà cultur'a ne asigura viéti'a, va se dica, viéti'a nationala, viéti'a cá poporu, a cărui individualitate se caracteriséza prin cultur'a nationala.

Istori'a institutricea genului omenescu, ne presinta /o multime de popóra din timpulu trecut, cari a fostu puternice si numeróse, in sa fiind-ca le-a lipsitu cultur'a timpului de atunci, acele popóre s'au topitu in alte, cari li-au fostu superióre loru in cultura, si adi cele inferióre in cultura, de si mai puternice, sunt numai o notiune istorica, ér' tiér'a loru o notiune geografica.

Din contra popórele cari au statu la inaltimea spiritalulu timpului de atunci, in privinti'a culturala si-au pastratu individualitatea pàna in dilele nóstre; ba si mai multu, ele au absorbitu pe cele cu mai puçina cultura in ca si atunci, cându aceste au fostu tocmai cuceritóre.

Gotii au fostu unu poporu destulu de mare si de puternicu; astadi ei nu mai sunt. Popórele subjugate de ei fiindu mai culte, i-au prefacutu in Italieni, Francesi si Spanioli. Longobardii, germani de origine, s'au asiediatu cá cuceritori in Itali'a de nordu; astadi sunt si ei Italieni totu din caus'a amintita.

Rom'a cea puternica a cuceritu Greci'a, dela care a imprumutatu cultura spirituala. Rom'a a fundatu pe ruinele Greciei, Macedoniei si ale Bizantiului, imperiulu orientalu romanu cu viétia romana, cu institutiuni romane. Si ce s'a intemplat?

Cultur'a grecésca au esitu ivingatóre. Imperiulu romanu orientalu a primitu la anulu 602 (sub Foc'a) limb'a grecésca in administratiune. Imperiulu orientulu a devenitu din romanu grecescu.

V'asiu mai putea enumerá si alte exemple pentru afirmarea adevêrului istoricu: cà cultur'a nu numai susține viétia, ci o si sporesce prin cuceriri nóue.

Din exemplele citate resulta, cà cultur'a este fórte folositóre, ba ea este conditi'a cardinala pentru viéti'a nationala.

Acestu adevêru e recunoscutu adi de tóte popórele si statele, din care causa càmpulu culturalu a devenitu càmpu de lupta pentru esistintia si putere.

Scól'a in sa este institutiunea, care propaga cultur'a si educatiunea popóraloru. Éta pentruce s'au ridicatu in deceniile ultime unu numeru asia de mare de scóle de tóta speci'a atátu din partea stateloru, càtu si a confesiuniloru, apoi din partea societatiloru cu scopu umanitariu.

Acele societati in sa, cari nu sunt in positia de a susține scóle, impartiescu ajutóre tineriloru seraci, dar

diligenti la invetiatura, pentru-cá se inainteze si sè se ridice pàna susu la nivelulu culturêi inalte si devenindu barbati, se fia stâlpi si conducatori adevêrati poporului care i-au ajutatu.

De óre-ce unu poporu numai atunci se numera intre cele culte, cându cultur'a generala patrunde si strabate prin tóte straturile pàna josu la tieranu, asia dar se recere, cá la oper'a acésta mare se punemu cu totii umeru la umeru si se ajutàm generatiunea tinera pe calea culturala in tóte directiunile.

Associatiunea nóstra are de scopu cultur'a poporului romanu, ea țintesce la fericirea némului nostru, dar apoi ea totu dela romanu, dela fia-care romanu, astépta jertfe materiali pentru promovarea scopului ei subtilu. — Poporulu romanu detoresce siesi cu aceste jertfe, elu trebuie se le aduca in interesulu seu propriu, in interesulu culturêi sale, si alu esistintiei sale. Alte popóra in ca jertfescu pentru cultur'a loru proprie si póte cà dispunu si de mai multe mijlóce materiali de càtu noi; dar fondulu spiritualu alu romanului, talentele lui sunt recunoscute de superióre; deci dispositiunile pentru susținerea luptei de esistintia ne favoréza si avemu sperantia cà providenti'a, care ne-a susținutu pàna acum in noiénulu timpuriloru, ne a destinatu pentru unu viitoriu mai frumosu, mai fericite! Asia se fie!!

De mi-ar fi succesu a Ve convinge, d-loru ascultatori, despre marea necesitate a culturêi romanesci nationale, m'asiu simți fericitu si remuneratu pe deplinu pentru osteníl'a, ce mi-amu impus-o, resolvindu-me la comunerea consideratiuniloru espuse.

In fine inchieiu cu acea, ferbinte dorintia, cà binecuventata se fia memori'a aceloru mari barbati antecesori ai nostri, cari intielegendu spiritulu timpului, au infintiatu Associatiunea pentru cultur'a si literatur'a poporului romànu, si ér' binecuventati se fia toti aceia, cari alérge cu denarulu loru spre a'lu depune pe altarulu culturêi poporului romanu!

Cuvinte sufletesci.

In sesiunea din a. c. 1888 a academie romane presedentele de onóre, Regele Romaniei, in un'a din siedintiele conduse de M. Sa binevoí a doná din partea reginei pentru bibliotec'a academiele càte unu exemplariu din 16 opere publicate esite din pén'a eruditei suverane. Cu aceeasi, ocasiune se inpartira si membriloru exemplarie din oper'a titulata Cuvinte sufletesci de Carmen Sylv'a. Bucuresci Tipografi'a cartiloru bisericesci. Form. 8-vo mare, 131 pagine.

Pentru-cá si lectorii nostri se aiba ocasiune de a cunoște incai unu specimen din acestu opu bogatu de meditatiuni profunde, din cele XXI capete in care se inparte cartea, reproducemu si noi capu X. et XI dela pag. 59 et sequ.

X.

Despre suferința și credința.

Cuvintele din fruntea rugăciunii noastre de astăzi le amu scos din cartea a doua a epistolei sfântului apostolu Pavelu către Corinteni, cap 4, vers 8:

„Intru toate necaz patimind, dar nu strimtorindu-ne; lipsiti fiindu, dar nu de totu desnadejduindu-ne“.

Pe toate foile din cartea vieții, care e Bibli'a, aflăm cuvinte de mângâiere. Marele inventatoriu a știut bine că viața noastră e țesută de multă intristare, și nici unul din ucenicii săi n'a trait în tihnă și în liniște. Sfântul Pavelu a presimțit mărtea sa cea crudă și suferințele ce aștepta pe acei cari erau săi urmași. Dar elu a mai știut și alta; că o credință tare și statornică trece peste toate relele, cari se revarsă asupra noastră.

Noi naziuim cu totu dinadinsulu, se ne facem viața mai ușoară, mai frumoasă, mai tihnă. Numerul plăcerilor e înse foarte micu, alături cu multimea durerilor, a grijilor și a desamăgitorilor, cari ne apasă în fiecare zi, în fiecare ceșu. Ce s'ar alege din noi, dacă n'am fi partasi amarăciunilor, cari ele ne îndemna la luptă? Cum amu fi, cându amu avea numai dile bune? Ne-amu întinde la sora cătu elu ar' lumina, și n'am mai misca nici mâinile, nici picioarele noastre, căci numai pentru pușini oameni muncă e o înboldire frăscă. Cei mulți muncescu numai pentru că sunt nevoiti a munci, și luptă, numai că se nu se prapădescă. Pușini sunt alesi cari sunt manati de o pornire neîncetată de a lucra, cari sunt chemati a înfrumșetia viața tuturor. Dar și ei suferă chinuri mari! și loru numai rareori le este datu, să se bucure de ceea ce au făcutu în lume.

Noi ne tânguim mai virtuos de nedrepta împartire a bunurilor trupesci.

Pușini se gândesc la bunurile sufletesci. Amu vrea se fie asemănatu ceea ce Dumnezeu a făcutu neasemenatu. Dar unde ar' remanea rându'la lumii, dacă n'ar fi oameni pentru fiecare lucrare? Unde ar' remanea rându'la lumii, dacă n'ar fi oameni, cari se pōta plăti lucrarea cea frumoasă, care desfățează în urma pe totu ceilalti?

Se ne gândim o lume împartită în particule, fiecare totu atât de mare că și ceaalaltă, și în care n'ar fi nimenu iertatu seși agonisăca mai multu decâtu numai o singura particică. Se ne închipuim o lume, în care nimenu nu iar' fi iertatu se aiba mai multă pricepere și iscusință decâtu altulu. Cum ar' fi ore aceea lume? Noi amu fi asemenea dobitoacelor, cari după ce au trasu brazdă, sunt legate la iesle. Pentru ce sunt elefantii și vermi, paserile și cărtițele, pescii și mușcele? Și ărași pentru ce ore sunt toate aceste atât de felurite, încātu nu suntem în stare se numeram toate soiurile loru?

Noi întrecem animalele într-o privință. Noi dorim o stare mai bună, naziuim spre o îmbunătățire și amu vrea se pasim totu spre mai bine. Ratacim înse în alta privință. Ne uităm la alti oameni și amu voi se fimu că și dînșii, pentru că noi nu le cunoșcem du-

rerile și amarăciunile loru tainice. Pescele nu pōte se parasăca elementulu în care trăiesce — apă; pescele nu pōte să se facă pasere, căci aerulu care dă viața și sboru paserei, lui îi aduce mărte. Unu animalu cu patru picioare nu pōte se umbla în apă și se trăiască în mare că animalele de apă, căci elu s'ar îneca îndată. Fiecare pōte lucră la buna starea și perfecționarea sa, numai în mijloculu de viața în care e pus. Și pentru această fie caruia i s'au datu supărări lui distincte. Aceste supărări îmboldesc și împing pe calea prapășioasă numită viața. Pe această cale ne urcamu cu totii spre o înaltime necunoscută: unulu se urcă mai repede, altulu mai încetu; unulu împovoratu mai greu, altulu mai ușoru; unulu se suie sarindu, iar' altulu cu pași potriviți. Cu totii avem înse credința, că acolo în vârful, lucește sora celu vecinicu.

Cum ar' fi ore, dacă amu perde această credință, dacă amu vedea, că întrăgă noastră înălțare a fostu numai unu mersu prin nasipă și prin cenușă, că în locu se ne fimu înălțiatu, amu datu mereu îndaraptu și ne-amu cufundatu totu mai afundă, până cându amu ajunsu în fundulu mlăstinei, de unde nu mai e scapare? Mai sunt mulți oameni, cari și împovărează umerii cu intristare și nu mai pot pași nici unu pasu înainte. În asemenea momente bine e se stamă loculu, umiliti și îngrijiti, că se ne resuflăm, așteptându putere din ceru, care se ne întărească medularele și se ne mântuescă ochii de întunerecul ce-i împedea a afla calea. Dumnezeu ne iartă și atunci cându dicem tremurându: „Nu mai putem!“ Cându din sufletulu nostru înfloratu se înălță la dînșulu acestu glas de neputință. Elu știe că noi totu mai putem, căci elu ne-a daruit putere încă înainte de a ne fi nascutu.

Cându durerea și mahnirea ne cuprinde din nou sufletulu, adese stăm uimiți și înspăimântati și de aceea durerea și mahnirea ne pară atât de grele de suferitu. Mai vine și nerăbdarea noastră, căci credem că amu putea resturna de pe noi durerea și grija și că iarăși amu putea fi veseli că mai înainte. Multu timp trece înse până ne convingem, că durerea și mahnirea care ne sfășie o suferim neconținutu, că nu o putem alunga din inimă noastră, că trebuie se traim mai departe cu dînșele o viața nouă, mai asediată, mai grea.

Trebuie se învetiam a purta cu față senină durerea cea vecinică a raneloru sufletesci. Vitezulu e viteză nu numai în bătăie, ci și după războiu, cându suferă cu răbdare și bucurie ranile și schilodirile din războiu.

De ce ore viața e din ce în ce mai grea, cu câtu ne înălțăm mai multu?

Noi suntemu că brăzii pe costă muntelui. La început suntemu slabi și mici, ocrotiti de ceilalti, ocrotiti de stâncă în care amu prinsu rădăcini. Cu câtu brădul crește mai înalt, cu atâtu mai multu 'lu lovesce furtună, cu atâtu vârful cele mai înalte sunt mai tare bănuite și scuturate. Josu în întunerecu și în desime, ne pare că suntemu apasati și înadușiți; și mai târziu cându vijeli'a rupe și pustiesce în dreptă și stângă, cându tovarășii noștri cadu în jurulu nostru

si cându noi remànemu singuri cu crengile frànte, dorim se ne întorcem iarasi la pacea si la linistea de mai inainte. Dar sosesc o vreme, in care ne impretenim cu furtun'a. Ea ne intaresce radacinile si ne face mai vînjosî. Atunci nu ne mai infioramu, cà-ci amu trecut prestele multe si amu vediatu, cà sórele lui Dumnedieu din ceriu totu mai resare prestele noi in fia-care diminétia; cà primavar'a totu mai sosesc regulatu in fia-care anu si cà pamèntulu totu ne mai pórta si nu ne-a inghititu. Sosesc inse timpulu, cându viati'a, pe care amu blastemat-o si 'i doriãmu sfîrsitul, ne e totusi scumpa. Sosesc timpulu, cându recunoscem cà viati'a e unu bunu mare, càruia multele nenociri i au datu unu pretiu si mai mare. Sosesc timpulu, cându nu mai asteptam cu bucurie césulu mortiei, ba cându amintirea lui ne ingrozesc. Atunci Dumnedieu pune mán'a sa pe inim'a nóstra, cà se nu simtimu cà ea inghétia, si cà se adormim incetisoru, — esindu fàra frica din acésta lume minunata, pe care amu vediat-o de ajunsu, si in care nu mai este pentru noi nici intristare, nici gróza, nici siovaire.

Parinte! Dà-ne Tu putere in césulu necasuriloru si alu intristariloru, cà se nu stàm cá niste nemernici si se nu tremuram inaintea fetiei Tale, noi cari suntem ziditi de mán'a Ta, noi cari amu primitu dela Tine suflarea Ta datatóre de viatia! Invatiane se scim a purtã povar'a, pe care mán'a Ta a pus-o pe umerii nostrii! Noi scim, cà noi o purtam. Noi scim ca voim se o purtam. Tu nu ne dai o sarcina mai grea decât putem duce. Èr' cându nu vomu mai putea pasî inainte, cându ne-amu apropiatu de sfîrsitul nostru, atunci a sositu fericirea si asteptam numai semnulu Teu celu blându, care ne chiama, pentru a sbura in bratiile Tale mântuiti de tóta povar'a pamintésca! Nu! Noi nu vomu siovai, càci suntem ai Tei! nu! Noi nu vomu tremura, càci Tu vei face se tréca dela noi vijeli'a, care ne incovóie si ne scutura! Parinte sfinte! Vomu fi sementi'a Ta, ne vomu adapa la duhulu Teu, care necontenitu va patrunde in medularile nóstre! Ne vomu insufleti, ne vomu incaldí si ne vomu curati la schinte'i'a vointiei Tale! Ran'a ce ne-a trimisu mán'a Ta, ne-a facutu martori hotariti ai Tei. Deci tie 'ti aducem multiamita si pentru ranile ce purtam! Nu trage mán'a Ta dela noi, ci intinde-ne-o totdeun'a cá se nu siovaím! Aminu!

XI.

Despre frumseti'a femeiei celei bune.

Cuvintele pentru rugaciunea nóstra de astadi le-amu scos din cartea lui Sirach, cap 26, vers 18:

„Sórele cându resare intru cele inalte ale Domnului, si frumseti'a muierii bune podóba este casei sale“.

Atàta putere, atàta lumina, atàta tarie cere marele propoveditoru dela femeie, càtu cere dela sóre, — nu mai puçinu. Si are dreptate. Deci puterea femeiei se simte in tóta cas'a. Puterea ei o simtimu indata ce amu intratu in casa, inca inainte de a fi intãlnitu pe stapàn'a ei. Inca de pe pragulu usiei o putem cunósce, si de

acolo incepem a fi sub farmeculu fiintiei si alu lucrarei ei. In palate cá si in colibé, ori de càlcamu pe covóra ori pe unu asternutu de lutu, ori de ne intimpina o sluga imbracata in haine cu fire de auru, ori unu copilu descultu; de intram si intr'o camera bogatu impodobita ori intr'o camarutia mica si strimta; — pretutindeni ne graiesce respicatu stapàn'a casei, o cunóschem fàra a o fi vediatu. Èr' cându dins'a e cá sórele, atunci cas'a ei e asemenea cerului luminos, senina si inveselitóre. Cându femeia, stapàna casei, pórta pe fruntea ei curatienia, in mánì lucrulu si in inima iubirea, atunci in jurulu ei ea respàndesc mirésma si stralucire; atunci copiii si florile ei inflorescu; atunci barbatulu ei zimbesce cându intra acasa obositu de munc'a dilei; atunci óspele, càruia ea i ese in cale, se inveselesce; atunci bolnavulu la audiulu glasului ei, se simte mai bine; atunci celu lipsitu se simte ajutat mai multu de sfaturile ei intiepte, decâtu de darurile ei cele mari. Nu e greu cà femeia se fia cà sórele. Unu singuru daru se cere: iubirea! O femeia cuprinsa si insetata de iubire nu se uita la nici o greutate, la nici o jertfa, la nici o ostenála, la nici o frica; càci ea nu traiesce nici unu minutu pentru sine, ci numai pentru altii. Ea nu intréba: „Fi-voiu eu fericita?“ ci ea isi dice: „Fericivoiu eu pe cei pe cari mi ia datu Dumnedieu?“ Femeia, care in tóta vremea si in totu césulu 'si pune acésta intrebare, curèndu va simtí puterea ei, càci ea maresce intielegerea si deschide ochii.

O femeia nici o data n'ar trebui se mérga la culcare inainte de a se fi intrebatu: „Pe cine am facutu eu astadi fericitu?“ Iar diu'a, in care ea n'a inveselitu si n'a incalditu inim'a unui omu, se i se para o di perduta.

Da! Veselie se respàndesca in jurulu ei feciór'a, prin ajutorinti'a ei voiósa la tóte, prin sprijinulu datu celoru mai slabi, prin lucrarea usióra si vesela a bratiiloru ei sprintene, prin cugetarea limpede a inimei ei celei tinere si gingasie. Veselie se respàndesca femeia puternica, purtându cu zimbetulu pe buze grijile dilnice, impartindu cu credintia ostenele, avendu o nesecata rabdare, si iertându tuturoru gresielile si slabiciunile loru. Veselie se respàndesca in casa mam'a, ingrijindu in liniste de ceat'a cea mica a copiiloru, departându primedji'a si impartindu comorile nesecate ale iubirei, cu care intimpina pe fia-care copilu nou nascutu, intocmai cá isvorulu de lapte din pieptulu ei. Veselie se inpartia si betràn'a cu zimbetulu ei, cu tóte cà tèmplele 'i sunt obosite si perulu ia inalbitu. Desfatézate si tu, batràno, de pacea dobandita in urm'a atàtoru vijelii. Desfatézate si tu in tineretulu celu veselu, care infloresce in urm'a ta. Bucurate si tu de lumin'a, pe care de pe acum o zaresci licurindu prin portile ceresci.

Dela resaritul plinu de focu, pàna la miediulu dilei caldurosu si roditoru si pàna la roséti'a apusului, ce respàndesc umbre blànde, tu, femeia, poti fi unu sóre, si ferice de tine cându esti cá unu sóre.

Iar' voi barbatiloru, priviti in femeile vóstre lumin'a sórelui vostru. Si pentru acésta iarasi numai unu lu-

cru se cere: iubirea! O femeie neubita e cá o flóre pusa in fati'a ventului de média-nópte. Ea ar inflóri dara nu póte se dea de càtu frundie galbene, si càndu ar' trebui se apara in tóta podób'a ei, atunci se vestejesce. O femeie neubita e frínta in puterea ei precum unu ríu prin o iezatura. Ap'a, ce voíá se curga in largulu ei si in plinulu undeloru ei, se opresce in cale si nu scie incotro se apuce. O femeie neubita e cá sórele de iarna, acoperitu de norii grei de zapada, zadarnicitu de suflarea crivetiului, care impedecea caldur'a lui se incaldiésca pamintulu. Unu barbatu, care-si iubescce femeia, va descoperí in trinsa in fia-care di comori noua.

Elu o va pretiúí mai multu decâtu pietrele cele mai scumpe, càci pentru dinsulu ea trebuie se sufere dureri si primejdií de mórte, griji si intristari. Elu îi va multiamí in fie-care di, càci dinsa a facutu din cas'a lui unu locasiu alu pazei si din copíí lui ómeni de vrednicie.

Da! Femei'a e inzestrata cu o putere mai pre susu de tóte puterile, cu o vrednicie mai inalta decâtu tóte vredniciile, cu o frumsetia mai mare decâtu tóte podóbele pamentului: Ea e mamá! A fi „mama“ e inceputulu si sfirsitul chiecarei si alu fiintiei ei. „Mama“ e numele celu mai inaltu ce i se póte da. A fi „mama“ e viteji'a ei, e marturi'a vietiei ei, e cunun'a ei de biruintia, e lupta si marirea ei, e viati'a si mórtea ei.

Acésta simtire e atàtu de puternica in pieptulu fia-carei femei, încàtu femei'a in vírst'a cea mai frageda ocrotescce pe cei mai fragedi, iar' mai târdiu ea e mama parintiloru ei, cari au imbatrànitu, ea e mam'a soçiului ei, de care ingrijescce cu iubire. Ér' càndu femei'a e lipsita de acestu daru cerescu, ea daruiesce iubirea ei de mama streiniloru, cà-ci isvorulu de iubire trebuie se isbucnésca din ea in tóta deplinatarea puterei lui. Prin ajutorulu acestui daru, care cere jertfa de sine, se póte indrepta chiar o femeie pecatósa. Prin ajutorulu acestui daru chiaru femei'a pecatósa póte se'si spele vinovati'a in fati'a ei si in societatea omenésca.

Din potriua, o mama rea e o privire nenorocita. Barbatulu pedepsitu, cu o soçiie rea, perde ori-ce nadejde, càci o mama rea e mai pre josu decâtu animalele cari si ele 'si dau viati'a pentru puii loru.

Daca vei vedea unu vitézu pe càmpulu de lupta sau in imperati'a spiritului, ori de vei intàlní vre-unu stapànitoru in gândiri si in descoperiri: se scí cà elu a avutu o mama alésa.

Voi, mameloru, aduceti-ve aminte, cà micile fiintie ce vi le-a daruitu Dumnedieu, la sínulu vostru si in bratiile vóstre, invatia dela voi binele si reulu, poftele si dorintiele, curateni'a sufletésca si bunatatea. Aduce-ti-ve aminte, cà dela voi ele primescu tóte, chiar tóte, si inca in puterea vóstra sta de a face pe copiií vostri fericiti sau nenorociti, dupre pornirea sufletésca a fiacarui, càci acésta pornire ne croiesce sórtea vietiei nóstre. Rabdarea mamei in nenorociri, multiamita ce mam'a dà pentru fia-care raza de caldura si pentru fia-care ceasu bunu, au inriurire asupra copilului, intocmai precum nemultiamirea mamei amaresce si instreinéza su-

fletulu copiiloru de totu ce le-ar' putea pricinuí bucurie si veselie.

Inriurirea tainica a mamei e nemesuratu de adénca. Nici ea insasi nu cunósce puterea ei si se mira vedindu, cà a resaritu ceea-ce a semenatu; si iarasi se mira vedindu, cà piere ceea-ce dins'a a ingrijitu. Dar ori càtu de aprópe e chiecare femeie de Dumnedieire si ori càtu de asemenata sórelui e iubirea ei, si ea trebuie se ratacésca si se gresiésca. Improtiv'a acestor'a, barbatulu se-i stea intru ajutoriu si se-i usiuredie sarcin'a, pentrucá cinstindu-se unulu pe altulu se infloreasca unu nému sanatosu de fi ai lui Dumnedieu! Amin!

Ajuta-ne Tu, Parinte, cá se ne putemu implini datoriile de iubire unulu càtra altulu! Tu, care ne-ai ziditu pe noi cei in neasemanare unulu de altulu, ajuta-ne pe noi cá se ne indeplinimu si se ne ajutamu unulu pe altulu, cá astfelu crescèndu se ne apropiemu de Tine! Parinte cerescu! Fa-ne buni si deplinu curati, càci Tu ne-ai invetiatu a cunósce, ce este frumseti'a cea cerésca. Noue, celoru impartasiti cu darulu Teu, ne-ai lasatu cugetarea, care ne luminéza cá sórele si care ne dà putintia de a jertfi voirosi tóte, pentru cá pruncií nostri se fia mai buni si mai intielepti decâtu noi. Ér' càndu vomu rataci, Tu ne vei indrepta si nu Te vei obosi de dés'a nóstra aluuecare. Fà, dómne cá se fia cas'a nóstra unu raiu luminatu de sórele iubirei Tale, unde jertf'a nu se pare prea mare, unde iertarea e nemesurata, unde multiamit'a nu e data uitarei! Aminu!

Academi'a Romana.

Insciintiare.

Dupa decisiunile luate de Academi'a Romana in sesiunile de pàna la anulu 1888, concursurile propuse de Academie sunt cele urmátore:

I. *Marele premiu Nasturelu-Herescu* din seri'a B, in suma 12,000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889, unei càrti scrise in limb'a romana, cu conținutu de ori-ce natura, care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1885 pàna la 31 Decembre 1888.

II. *Premiul statului Eliade-Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889 unei càrti scrise in limb'a romana, cu conținutu literaru care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1887 pàna la 31 Decembre 1888.

NB. Concurrentii la aceste premii voru binevoi a trimite la cancelaria Academiei Romane, in Bucuresci, operele lor, cari voru fi in conditiunile de timpu aci insemnate, in câte 12 exemplare, pàna la 31 Decembre 1888.

III. *Premiulu Nasturelu-Herescu* din seri'a B, de 4000 lei, se va decerne, in sesiunea generala din anulu 1890, unei càrti scrise in limb'a romana cu conținutu de ori-ce natura, care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie pàna la 31 Decembre 1889.

NB. In privinti'a premiiloru „Nasturelu-Herescu“ se pune in cunoscenti'a publicului urmátorele dispositiuni din codicilulu reposatului intru fericire C. Nasturelu-Herescu:

B. Premii pentru opere publicate.

„In totu anulu societatea Academica Romana va avea „a premia, din veniturile fondului *Nasturelu*, o carte tiparita, „originala, in limb'a romana, care se va socoti de câtra societate cá cea mai buna publicatiune aparuta in cursulu anului.

„Inse aceste premii voru fi de doue specii:

„1. In trei ani consecutivi, dea rândulu. se va decerne „câte unu premiu de patru mií lei, Nr. 4000 L. n. *minimum*, „la cea mai buna carte aparuta in cursulu anului espiratu;

„2. Iara in alu patrulea anu se va decerne unu premiu „fixu de lei 12,000, carele se va numi „*Marele premiu Nasturelu*“, operei care va fi judecata cá publicatiunea de capetenie ce va fi aparutu in cursulu celoru patru ani precedenti. Acestu premiu nu se va putea decerne unei lucrari, „care va fi obținutu dejá unulu dintre premiile anuale, de „cátu defalcându dintrinsulu valórea premiului precedentu.

„Operele ce se voru recompensa cu acésta a doua serie „de premie voru tractá cu preferintia despre materiile urmatóre:

„a) Scrieri serióse de istorie si sciintiele accesorii ale „istoriei, preferindu-se cele atingetóre de istori'a tieriloru romane.

„b) Scrieri de religiunea ortodoxa, de morala practica „si de filosofia.

„c) Scrieri de sciintie politice si de economi'a sociala;

„d) Tractate originale despre sciintiele esacte;

„e) Scrieri enciclopedice, precum dictionare de istorie „si geografia, in cari se intre si istori'a si geografi'a Romaniiei; dictionare generale sau partiale de sciintie esacte, de „arti si meserii, de administratiune si jurisprudentia, si alte „asemeni lucrari utile si bine intocmite;

„f) Cãrti didactice de o valóre insemnata cá metodu si cá cuprinsu.

„g) Dictionare limbistice in limb'a romanésca, mai alesu „pentru limbile antice si orientale, adeca limb'a latina, elena, „sanscrita, ebraica, araba, turca, slavona veche, si altele;

„h) Publicatiuni si lucrari artistice de o valóre seriósa. „adeca relative la artele plastice, arhitectur'a, sculptur'a, pictur'a, gravura si chiar opere musicale serióse, pe care aceste „tóte Societatea Academica Romana le va putea apretia atunci „cându 'si va intinde activitatea ei si asupra tuturoru materiiloru de bele-arte;

„i) Scrieri de pura literatura romana, in prosa si in „versuri, precum poeme, drame si comedii serióse, — mai „alesu subiecte nationale, — si ori-ce alte opere de inalta „literatura. Acestor'a mai cu séma asiu dorí sè se acorde „*Marele premiu Nasturelu*, cându voru fi judecate ca avendu „unu meritu cu totulu superioru, spre a se da astu-felu o „incurajare mai puternica desvoltarii literaturéi nationale“.

La acestea se mai adauga urmatórele dispositiuni luate de Societatea Academica.

1. La concursurile acestoru premii se potu presentá si opuri preinoite in noue editiuni, cari se voru fi retiparitu in cursulu anului de autori in viétia.

2. Dupa cuprinderea chiar a testamentului, traductiunile din limbi straine sunt escluse dela concursu; se va face inse

exceptiune pentru acele traductiuni de pe opuri straine clasice, cari:

a) sau prin dificultatile invinse ale unei perfecte reproducteri in versuri romanesci, voru constitui adeverate opuri literare ale limbei romane;

b) sau prin anexarea de elucidari si de note sciintifice, cu totulu proprie traductorului, 'si voru fi insusitu meritele unoru lucrari originale in limb'a romana;

3. Cartile premiate de Academi'a Romana din alte fonduri ale sale sau cele tiparite din initiativa si cu spesele ei nu potu intra la concursu pentru premiile *Nasturelu* din seri'a B.

4. Premiile *Nasturelu* din seri'a B. se potu acordá numai unoru opuri complete, ci si partii unui opu tiparitu in cursulu anului, cu conditiune inse cá acésta parte se fia de valórea si de intinderea unui volumu si nu de ale unei simple fascióre, (minimum 400 pag. formatu in 8° garmondu).

5. Premiarea unei parti a unui opu la unu concursu anualu nu impedita premiarea unei alte parti a aceluasi opu la unu concursu posterioru.

6. Opurile anonime si pseudonime voru putea fi admise la concursulu cârtiloru tiparite, iar autorii lor, spre a primí premiile acordate, voru trebui se justifice proprietatea lor.

IV. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupra urmatorului subiectu:

„*Studiulu vinuriloru din Romani'a din punctulu de vedere economicu si alu compositiunii loru chimice*“.

Manuscrisulu va trebui se cuprinda materie pentru circ'a 300 pagine de tiparu in 8° *garmond*.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi pâna la 31 Decembre 1888.

V. *Premiulu Asociatiunii Craiovene pentru desvoltarea invetiamentului publicu*, in suma de lei 1,500, se va decerne, in sesiunea generala din anulu 1890, celei mai bune carti didactice in limb'a romana din câte se voru fi tiparitu dela 1 Ianuarie 1887 pâna la 31 Decembre 1889. Acésta data este si termenulu extremu alu depunerii la cancelaria Academiei, in 12 exemplare, a cartiloru propuse pentru concursu.

VI. *Premiulu Statului Eliade-Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1890, celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asup'ra urmatorului subiectu:

„*Istori'a scóleloru in tierile romane in prim'a jumetate a secolului XIX pâna la anulu 1864*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi 31 Decembre 1889.

VII. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1890 unei carti scrise in limb'a romana, cu conținutu sciintificu, care se va judec'a mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1888 pâna la 31 Decembre 1889, sau celei mai importante inventiuni sciintifice făcute dela 1 Ianuarie 1888 pâna la 31 Decembrie 1889.

VIII. *Premiulu Alexandru I. Cuz'a*, de 10,000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asupr'a urmatorelui subiectu :

„*Istori'a Romaniloru dela Aurelianu p'ana la fundarea Principatelor*“.

Terminulu presentarei manuscriseloru va fi 30 Novembre 1890.

IX. *Premiulu G. San-Marin*, in suma de 1500 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari asupr'a urmatorelui subiectu :

„*Consideratiuni asupr'a comericiului Romaniei cu tierile straine at'atu la Orientu catu si la Occidentu, incep'endu cu secolulu alu XVI-lea p'ana la anulu 1860*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi 31 Decembre 1890.

X. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupr'a urmatorelui subiectu :

„*Igien'a tieranului romanu. Locuinti'a, incaltiamintea si imbracamintea. Alimentatiunea in diferite regiuni ale tieriei si in diferite timpuri ale anului*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi p'ana la 31 Decembre 1890.

XI. *Premiulu statului Eliade Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1892, celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asupr'a urmatorelui subiectu :

„*Nascerea si inmormentarea la Romani. Datine si credintie*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi p'ana la 31 Decembre 1891.

XII. *Premiulu D. Hagi-Vasile*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1894, unei carti scrise in limb'a romana si publicata in timpul dela 1 Ianuarie 1888 p'ana la 31 Decembre 1893, alu carei cuprinsu va fi :

Istori'a comericiului la Romani, sau starea actuala a comericiului in Romani'a, sau studii asupr'a legislatiunei comerciale in statulu romanu, sau orice alte subiecte privitoare la comericiulu romanu.

NB. Manuscrisele lucrariloru puse la concursurile premiiloru de sub Nrii. IV, VI, VIII, IX, X, XI si XII se voru present'a anonime, purt'andu o devisa, care va fi reproducu pe unu plicu sigilatu cont'inendu numele concurentului.

Academi'a 'si reserva dreptulu de a tipari in publicatiunile sale lucrarile ce se voru premia.

Premiile se voru da autoriloru numai dupa tiparirea lucrariloru premiate*).

*) Asia academi'a romana publica pentru anii cei mai de apr'ope 12 premii respectabile, anume doue de cele mai mari din c'ate se vot'edia la alte academi'i europene multu mai vechi si mai bogate. Se intielege inse, c'a pentru asemenea premii se si ast'apta lucrari nu numai originali, ci si compuse cu cea mai mare grija si 'oresicem cu inspiratiune si predilectiune pentru materi'a tractata. Red. Trans.

Schitie biografice din vieti'a judelui regescu Ioane Ti'ie 1819—1875.

Cea mai inalta virtute civica este pastrarea memoriei barbatiloru binemeritati ai natiunei si patriei!

De atare serv'esca si schiti'a biografica a neuitatului barbatu, care in modesti'a sa nu scia de nici o ambitiune vana.

Cum si-a iubit u n'emu si natiunea sa, a doveditu prin testamentulu seu, care p'ote fi pentru multi unu demnu modelu de imitare.

Ioane Ti'ie s'a nascutu la anulu 1819 (diu'a si lun'a nu se scie) in comun'a Solona, municipiulu Solnocu-Dob'ac'a, din parinti romani gr. cath. economi plugari, nobili, inse f'ara posesiune nobilitara, din care cauza serviau la domni pamentesci c'a iobagi, — dar avea ceva stare materiala buna.

Ioane Ti'ie incep'u a cerceta sc'ola dela monastirea Stramb'a, de langa comun'a Fizesiu, fiindu-c'a pe acelea timpuri nu era sc'ole satesci. Asia numitele sc'ole normale (primarie) le urma in Desiu; era liceulu 'lu absolv'a la Clusiu in anulu 1843 cu succesu eminentu.

A fostu si clericu la teologi'a din Blasiu in trei ani p'ana in 1846.

Cu ce s'a ocupatu dela absolvarea teologiei din 1846 p'ana la anulu 1849 in 3 ani, nu se p'ote sci*).

Se afla intre actele lui unu documentu de purificare intaritu de generalu-maiorulu Urban, c'a n'a luatu parte la revolutiunea din Transilvani'a in contr'a casei domnitore in 1848—1849 pre timpul ocupatiunei de c'atra insurgenti; unu naturelu blandu si modestu precumu era densulu, nici c'a potea face ac'asta.

I. Ti'ie intrase in 4 Novembre 1849 in servitiulu publicu alu statului c'a adiunctu la subcomisariatulu cesariu regescu alu Desiului, precum arata decretulu de pres. 8 Octombre 1849 subscrisu de Gabrielu Dorgo comisariulu regescu, care inca era romanu si fusese aplicatu la functiuni publice c'a atare. In aceea calitate Ti'ie a servitu p'ana in 30 Novembre 1854.

Atunci Ti'ie fu denumitu definitivu cancelistu; c'a atare functiona p'ana in 9 Iuniu 1858 in Murasiu-Stoimusiu langa Dev'a, de unde schimb'andu oficiulu cu unu altu romanu Michailu Iechimu, se stramuta la Tasnadu, unde servi p'ana in 8 Aprilie 1861.

Aici, observamu, c'a in 23 Octombre 1860 Ti'ie depuse la gubernulu provinciale ces. reg. din Sibiuu censura de jude in sciintiele politice practice si din codicele penale austriace, cum si din procedur'a criminala cu resultatu bunu.

Schimb'andu-se sistem'a de guvernare a tieriei prin resturnarea absolutismului, in urm'a epocalei diplome imperatesci din 20 Octombre 1860 in 20 Aprilie 1861 Ioanu Ti'ie remase cu salariulu de 400 fl. in dispo-

* Daca a terminatu in Blasiu teologi'a, cursulu la acea facultate dela 1831 inainte a fostu de patru ani c'a si astadi, era nu de trei ani. In anii 1848 si 1849 se va fi ocupatu si Ti'ie cu ce s'a ocupatu mai tota junimea no'stra, cu apararea esistentiei sale de perire sigura p'ana in Augustu 1849.

bilitate; in sa in 20 Septembrie aceluiasi anu 'lu denumi administratorulu prefectu sau comite supremu alu municipiului Solnocu de mijlocu de asesoru la Sedri'a judecatorésca in Zelau; éra in Octobre totu acelui anu 1861 fù alesu totu acolo in congregatiunea numitului comitatu de judecatoriu.

In 7 Ianuariu 1862 'lu denumi administratorulu de prefectu Daniilu Pataki de asesoru la judecatori'a provisoria de aici din Desiu, unde servi cu salariu de 800 fl. v. a. pàna la restauratiunea din 20 Iuliu 1867 cându remase éra in disponibilitate, apoi 'lu pensionara numai cu 157 fl. 50 cr. pensiune anuala.

In aceea stare Tiție cerù in 2 Novembre 1868 dela curtea de apelu din Tàrgulu Muresiului permisiunea de a depune censur'a de avocat; pe care de siguru o si depunea: inse simtiendu-se golulu, ce'lu făcuse in cercurile competente in 5 Decembre 1868 se reactivà in oficiulu de asesoru, in sa numai cu 700 fl. salariu anuala.

In 13 Aprilie 1871 fù alesu prin comitetulu municipiului Solnoculu inferióre de jude suplentu la càrtile funduare in Desiu.

La organizarea judecatoriilor regesci in 1872 a fostu inse denumitu prin Maiestatea Sa Regele de judecatoriu regescu la Tribunalulu Regescu in Desiu cu salariu anuala de 1700 fl. v. a., in care calitate a servitu pàna la mórtea sa urmata in 24 Aprilie 1875 in etate numai de 56 de ani. Inainte de aceea, adeca, in 25 Iuliu 1873 se cununase cu Anna Popu din Manasturu, cu care neavendu prunci testà intrég'a sa avere „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“. Academiei romane de drepturi legà 100 fl. v. a. mobiliariile si dreptulu folosintei unei case din Desiu veduvei sale Ana Popu, si mosi'a sa din Solon'a, locul nascerei sale, scólei romane de acolo, si bibliotec'a aseminea asociatiunei transilvane, prin care fapta demna de imitatu elu si-a eternisatu numele.

E de insemnatu, cà acestu patriotu si romanu cu inima curata ținea totu mereu foi romane partinindu literatur'a, si luá parte si la tóte colectele nationale.

Sciá perfectu limbele latina, romana, magiara si germana. Elu a fostu unu judecatoriu dreptu, impartialu càtra ómenii de ori-ce nationalitate, religiune, stare si conditiune sociala, omu blàndu, intieptu si modestu apoi romanu si patriotu bunu, ceea-ce se vede si din inaintarea sa tårdie si anevoiósa in functiuni, cá unulu care trecea de romanu prea zelosu.

Epitafiulu seu: 1819—1875.

Aici jace Ioanu Tiție	Nascutu din opinea
Unu judecatoriu dreptu	Din comun'a Solon'a
Cu multe cunoscintie	Iubí cu inima adenca
Din poporulu romanescu.	Natiunea sa romana.

Acestu romanu mare
Modelu de virtuti crestinesci
Si-au testatu scump'a avere
Pentru scóle romanesci.

Sireagu, 7 Maiu n. 1888.

Petru Murasiann.

In memori'a lui Carolu Davila medicu generalu in Romani'a repausatu in Augustu 1884.

Meritele neperitóre ale doctorului Davila pentru patri'a sa adoptiva le-au relevatu si descriu altii prea frumosu cu ocaziunea inmormentarei sale, cum si in alte timpuri. Vechi'a cunoscintia pe care o avusemu si eu cu acelu barbatu eminent me adusese in positiune, cá in cursu de preste douedeci de ani se vedu cu ochii mei pe o multime de tineri romani de dincóce de munti aflându'si patronu si scutitoriu mai alesu la scól'a de medicina, aprópe numai in Dr. Davila.

Cá delegatu alu Eforiei la Asilulu Elen'a Dómn'a Dr. Davila reflectase si la crescerea fetitieloru orfane din acést'a tiéra, apoi cu ocaziunea espositiunei nóstre din var'a anului 1881 venindu aici in persona se informà de aprópe despre impregiurarile nóstre sociali, éra urmarea fu, cà Efori'a 'si facù mila cu vre-o patru fetitie orfane si le primí in Asilu. Dupa aceea mai urmara si altele vre-o trei, càci pàna cându erá in viatia Davila, regul'a, disciplin'a, instructiunea in Asilu erá pismuita de multe alte institute de crescere. La mórtea lui chiaru elevele au presimtitu cà perderea pentru ele este nereparabila, precum s'a si vediutu indata la unu anu, si éta cum 'si manifestasera ele durerea lor prin graiulu unei camerade anume Paulin'a Sàgàrceanu.

O! iata inc'o lovire a sórtei neindurata
Ce e mai durerósa decâtu durerea chiar!
Càci pierderea e mare si totulu ne arata,
Cà lacrimi si suspine sunt tóte inzadaru!

Dar.. plângemu, noi, orfani, si plànge totu sermanulu,
Din pieptulu nostru ese suspinu sfàsiitoru,
In calea'ne de lacrimi durerea ne e limanulu,
Càci amu perdutu... pe cine!? „P'un tata iubitoru!“

Se plângemu toti orfani ce 'n diminéti'a vietiei,
Lipsiti de radia calda a sórelui iubitu,
Vomu ingheti'a 'n durere, la vèntulu desperarei
Gemendu „*avut'amu sóre... dar... a apus subitu*“.

O! bunu, iubitu parinte! Privesce, lasi in urma'ti:
Copii orfani de tata cu sufletulu in doru,
Sermanii, ce mângaiere gasia ori-càndu la sinu'ti
S'-o tiara ce te plànge cu-intregulu ei poporu!

In ceru unde vei merge in inalta'ti locuintia
Vei regasí pe mam'a ce multu noi amu iubitu;
Cu dens'a, scumpu parinte, formati o providentia
Si conduceti in viatia p'orfanulu parasitu!

Ér' tu, trist'adunare! Si voi surori iubite
Se'i dicemu adi „*adio*“ lãnga mormentulu seu,
Si ridicându la ceruri priviri indurerate
Sioptiti: „*Dórma, in pace! Se'lu erte Dumnedieu**)!“

*) Din anulu 1887 incóce se incuibase in Asilu o disordine si unu spiritulu de rebeliune cu totulu neasteptate dela fete sarace, țínute cele mai multe din venitul fundurilor publice. Fostulu ministru dn. Dim. Sturdz'a fù silitu a pasí la mijlocu cu tóta energi'a ceruta.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 137/1888.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 29 Maiu n. 1888.

Presiedinte: Elia Macelariu membru alu comitetului. Membrii presenti: Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosm'a, G. Baritiu, Ioanu Popescu, Z. Boiu, Nicanoru Fratesiu controloru.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 52. Membrulu comitetului, Elia Macelariu, notifica, că vice-presiedintele Asociatiunii D-lu Iacobu Bolog'a in urm'a unui morbu greu, silitu fiindu a pazí patulu, l'a insarcinatu pe densulu a conchiema si conduce acésta siedintia.

— Spre sciintia.

Nr. 53. Directorulu despartimentului VII (Abrudu) alu Asociatiunii transilvane, d-lu Gerasimu Candrea, prin adresa dto 24 Aprilie a. c. Nr. 2 respundiendu la insarcinarea primita din partea acestui comitetu cu datulu 15 Aprilie a. c. Nr. 105 referitóre la fixarea terminnului pentru proxim'a adunare generala a Asociatiunii, raporté dia, că dorinti'a subcomitetului si a inteligentiei din Abrudu si giuru ar' fi cá, ținendu-se contu de anumite impregiurari locale, terminulu pentru numit'a adunare se se ficsedie pe 6/18 Augustu a. c. eventualu pe 24 Iulie (5 Augustu) a. c. si dilele urmatóre, fiindu acesta timpulu celu mai oportunu pentru numitulu scopu (Ex. Numerulu 113/1888).

— Adunarea generala a Asociatiunii transilvane se va ținea in Abrudu la 24 Iulie (5 Augustu) a. c. si dilele urmatóre, avendu a fi incunosciintiate despre acést'a locurile competente si despartimentulu VII alu Abrudului, si a se face pasii de lipsa, cá membrii Asociatiunii, care voru dorí se participe la adunare, se póta călatorí pe căile ferate cu pretiuri reduse. Secretariulu, Cassariulu si Bibliotecariulu Asociatiunii primescu insarcinarea a pregatí rapórtele obicinuite.

Nr. 54. Directiunea scólei civile de fete a Asociatiunii presenta spre aprobare programulu examenelor publice, ce au a se ținea cu finea semestrului de vara alu anului scol. 1887/8 (Ex. Nr. 134/1888).

Programulu prezentatu se apróba in urmatorulu cuprinsu:

Mercuri in 27 Iunie n. a. c.

8—9 Religiunea cu tóte clasele.

9—9³/₄ Istori'a universală cu clas'a II.

9³/₄—10¹/₂ Limb'a maghiara cu clas'a III.

10¹/₂—11¹/₄ Limb'a maghiara cu clas'a I.

11¹/₄—12 Chemi'a cu clas'a III si IV combinate

3—3³/₄ Istori'a naturală cu clas'a I.

3³/₄—4¹/₂ Economi'a de casa cu clas'a III. IV combinate

4¹/₂—5¹/₂ Limb'a franceza cu tóte clasele.

Joi in 28 Iunie n. a. c.

8—9 Aritmetic'a cu clas'a II.

9—9³/₄ Geografi'a cu clas'a III.

9³/₄—10¹/₂ Limb'a romana cu clas'a IV.

10¹/₂—11 Limb'a germană cu clas'a II.

3—4¹/₂ Music'a instrumentală.

4¹/₂—6 Declamatiuni si cãntari.

Vineri in 29 Iunie n. a. c.

La 9 óre a. m. incheierea anului scolariu in modu publicu, pe lãnga:

a) executarea unei cãntari de tóte elevele;

b) rostirea unei cuventuri ocazionale din partea directorului;

c) cetirea catalógeloru elevelor promovate, si

d) distribuirea atestatorulu.

Directiunea institutului se insarciné dia a incunoscintia locurile competente despre cele stabilite in privinti'a examenelor.

Nr. 55. In legatura cu conclusulu de sub Nr. precedentu si in conformitate cu prescriese §-lui 8 alu 2 din stat. de org. comitetulu decide:

— La examenele publice dela scól'a civilă de fete a Asociatiunii cu prilegiulu incheerii anului scolariu ce expira, comitetulu va fi reprezentatu prin delegatulu seu in afacerile scolare, d-lu prof. semin. I. Popescu, despre ceea-ce se incunosciinté dia si directiunea institutului.

Nr. 56. Totu in legatura cu cele concluse la Nr. 54 si in conformitate cu prescriese §. 9 alu regulamentulu pentru cursulu complimentariu, adusu in legatura cu scól'a civilă, comitetulu decide:

— Examenulu cu prilegiulu incheerii anului scolariu ce expira cu elevele din cursulu complimentariu dela scól'a civilă de fete a Asociatiunii se va ținea la 11/23 Iunie n. a. c. la 9 óre a. m. in presenti'a comisiunei exmisse din sinulu comitetului in persónele d-loru G. Baritiu si Elia Macelariu, despre ceea-ce se incunosciinté dia directiunea institutului.

Nr. 57. Magistratulu orasiului Sibíiu incunosciinté dia comitetulu, că a dispusu prin economatulu orasienscu repararea si astuparea zidului din fundulu gradinei scolare. (Ex. Nr. 123/1888).

— Spre sciintia.

Nr. 58. Plenipotentiatulu comitetului Asociatiunii in caus'a lasamentului dupa Avramu Iancu, d-lu B. P. Harsianu, substerne protocolulu de licitatiune ținuta in 29 Aprilie a. c. in Cãmpeni in scopulu executarii reparaturiloru la cas'a fosta a lui Avramu Iancu, dimpreuna cu conditiunile de licitatiune si cu vadiulu in suma de 31 fl. 70 cr. depusu de minusoferentele Avramu Iancu, cu aceea, că din conditiunile de licitatiune au remasu unele lucrari afara si că ar' fi bine, cá actulu de licitatiune se nu se apróbe (Ex. Nr. 125/1888).

Avé ndu in vedere, că dupa cum numai in timpulu din urma s'a potutu constatá, din conditiunile de licitatiune au remasu unele lucrari afara, precum varuitulu din launtru alu casei, podirea odaiei de desubt si captórele trebuincióse, si că prin urmare ceea-ce in conformitatea numiteloru conditiuni s'ar face, ar' fi unu lucru numai pe jumetate: Actulu de licitatiune incheeatu la 29 Aprilie a. c. in Cãmpeni nu se apróba, avé ndu minusoferentulu Avramu Iancu a 'i se restitui vadiulu depusu. Cu esecutarea acestui conclusu se insarciné dia plenipotentiatulu in afacere, d-lu B. P. Harsianu.

Nr. 59. Directiunea institutului de creditu si economii „Silvani'a“ din Simleu prin adres'a dto 28 Aprilie a. c. Nr. 71

respunderu la recercarea acestui comitetu dto 27 Martie a. c. Nr. 86 in cestiunea intreprinderi unei colecte in favorulu scólei Associatiunei intre partidele, ce uséza de imprumuturile numitului institutu, arata, cá 'i e imposibilu a pune in praxa procedur'a, ce 'i s'a recomandat, din motivulu altoru angajamente de aceeași natura luata asuprasi, spera inse, cá din cându in cându va putea concurge si dens'a cu sume mai modeste in favorulu numitei scoli, in care scopu si cu acésta ocaziune transpune sum'a de 20 fl. v. a. (Ex. Nr. 118/1888).

— Spre sciintia, avendu sum'a de 20 fl. v. a. a se cita in modulu usitatu in „Transilvani'a“ organulu asociatiunei.

Nr. 60. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 8 Maiu a. c. Nr. 7408 incunoscintiédia comitetulu, cá „unu censoru alu filialei Albin'a din Brasiovu“ carele voiesce se remàna anonimu, i-a pusu la dispositiune sum'a de 200 fl. v. a. pentru trebuintiele curente ale scólei civile a Associatiunei, care suma dens'a i-a asemenatu in contulu curentu alu Associatiunei, deschisu la institutulu „Albin'a“. (Ex. Nr. 121/1888).

— Cu multiamita spre sciintia, avendu a se publica acésta contribuire la colecta intreprinsa sub „Anonimulu“ in organulu Asociatiunei.

Nr. 61. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 14 Maiu a. c. Nr. 7590 pe lãnga transpunerea unei liste, incunoscintiédia comitetulu, cá dela filial'a Albinei din Brasiovu a primitu sum'a de 318 fl. 38 cr. incasati la cass'a numitei filiale, cá contribuire dela persónele cuprinse in list'a de susu, pentru trebuintiele curente ale scólei Associatiunei si cá o a asemenatu in contulu curentu alu Asociatiunei (Ex. Nr. 127/1888).

— Cu multiamita spre sciintia. Cuitarea sè se faca in modulu obicinuitu.

Nr. 62. Directiunea despartimentului I. (Brasiovu) alu Asociatiunei transilvane prin hãrti'a dto 9 Aprilie a. c. Nr. 257 substerne spre revisuire protocolulu siedintiei subcomitetului din acelu despartimentu, țnuta la 7/19 Aprilie a. c. in Brasiovu.

Din protocolulu substernutu se vede:

1. Starea cassei cu finea anului 1887 si

2. Cá apelulu Reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, cu 5 liste de colecte, s'a espedatu mai multoru persóne din despartimentu pentru acuirarea pe sém'a scólei Associatiunei a unei colectiuni de modele de diferite lucrari de màna servsite de femeile romane de pe sate. (Ex. Nr. 111/1888).

— Spre sciintia.

Nr. 63. Au incursu la cass'a Asociatiunei taxe de membrii ordin. dela: Simeonu Marcu in Cãmpeni pro 1887 5 fl.; Vasilie Suci in Gherl'a pro 1887 5 fl.; Dr. Brandusianu in Blaju pro 1887 5 fl.; Dr. Const. Moisilu in Naseudu pro 1888 2 fl. 50 cr.; Gregoriu Pletosu in Naseudu 2 fl. 50 cr.; Ioanu Tanco in Naseudu pro 1887 3 fl.; si pro 1888 2 fl.; Alexandru Macaveiu in Buciumu-Siasa pro 1887 5 fl.; Elen'a Barbu in Reghinu pro 1888 5 fl.; Teodoru Lupu in Gherl'a pro 1887 fl. 5 fl.; Leontinu Simonescu in Sibiiu pro 1887 2 fl. 50 cr.; Gabrielu Scridonu in Naseudu pro 1887 5 fl.; George Decianu in Cãmpeni pro 1887 4 fl. 95 cr.; Ioanu Porutiu in Budapest'a pro 1888 5 fl.; Ioachimu Bacila in Boitia

pro 1887 1 fl. 25 cr.; Florianu Porcius in Rodn'a-vechie pro 1888 5 fl.; Nistoru Manciu in Ocolisjulu-mare pro 1886—1889 2 coponi in pretiu de 20 fl.; Dumitru I. Munténu in Brasiovu pro 1887 5 fl.; I. V. Russu in Sibiiu pro 1888 2 fl.; Pavelu Besia in Borgo-Prund pro 1887 2 fl. 50 cr.; Petru Cherebetiu in Cascau pro 1887 5 fl.; Simeonu Micu in Alb'a Iuli'a pro 1888 5 fl.; si Nicolau Sustai in Brasiovu pro 1888 5 fl.

— Spre sciintia.

Sibiiu, d. u. s.

Elia Macellariu m. p.,
presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secret.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde Dloru :
Dr. Puscariu, Cosm'a si I. Popescu.

S'au cetitu si verificatu. Sibiiu 4 Iuniu 1888.

Dr. II. Puscariu m. p.

P. Cosm'a m. p.

I. Popescu m. p.

Nr. 138/1888.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatú in siedinti'a extraordinara dela 30 Maiu n. 1888.

Presiedinte: Elia Macelariu, membru al comitetului. Membrii presenti: Dr. II. Puscariu, I. St. Siulutiu, P. Cosm'a, I. V. Russu, I. Popescu, G. Baritiu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 64. Presiedintele ad hoc si membru alu comitetului, d-lu Elia Macellariu, arata, cá s'a aflatu indemnatu a conchiemá pe membrii comitetului la siedintia extraordinara intr'o cauza prea trista, spre a anuntia adeca, cá ilustrulu vice-presiedinte, si neobositulu aperatoriu alu intereseloru Asociatiunei transilvane, d-lu Iacobu Bolog'a, astadi la órele 7¹/₂ a. m. dupa scurte suferintie, s'a mutatú la cele eterne, si ca ceremoni'a inmorméntarii a acestui binemeritatu barbatu se va ținé Vineri in 1 Iunie n. a. c.

— Comitetulu adãncu miscatu de trist'a scire, ce 'i se face, decide:

1. Sè dea expresiune prin ridicare si la protocolu celei mai profunde dureri pentru ireparabil'a perdere.

2. Sè 'si descopere jalnicei familii condolenti'a, preseñtãndu-se in corpore in locuinti'a defunctului.

3. Sè dea si din parte'si unu anuntiu funebru.

4. Sè puna pe cas'a Asociatiunei (strad'a morii Nr. 8) o flamura négra pâna dupa inmorméntare.

5. Sè depuna pe sicriu o cununa de flori.

6. Sè participe la inmorméntare in corpore dimpreuna cu corpulu invetiatorescu si alu eleveloru dela scól'a civila de fete cu internatu a Asociatiunei.

7. La mormèntu se vorbésca in numele Asociatiunei transilvane primu-secretariulu Asociatiunei, dlu George Baritiu.

Nr. 65. In legatura cu conclusulu de sub punctulu precedentu si avèndu in vedere, cá dela ultim'a adunare generala incóce Asociatiunea a ajunsu in regretabil'a positiune de a indurá o indoita lovitura si anume de a perde atãtu pe

presedintele cătu și pe vice-presedintele seu, în fine avându în vedere și prescisele §. 30 din statute, comitetulu decide:

— Provederea agendelor presidiale pentru timpul până la procsim'a adunare generala a Asociatiunei transilvane se increde veteranului membru alu comitetului, Dlui George Baritiu.

Sibiiu, d. u. s.

Elia Macellariu m. p.,

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru:
I. Popescu, P. Cosm'a și Dr. II. Puscariu.

S'a verificatu, Sibiiu 5 Iunie 1888.

P. Cosm'a m. p.

I. Popescu m. p.

Dr. II. Puscariu m. p.

Bibliografia.

Din prea bine cunoscut'a Bibliotec'a de lectura, pentru copii, elaborata cu multu talentu și grija parintésca de cătra onor. domnu Ioanu M. Riurianu vechiu profesorul și directoru, au aparutu în editiuni n'oue următoarele bucati:

— N'oue Istorióre pentru copii urmate de Rugaciuni. — Diferite caractere numerice. Din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe elaborata dupa diferiti autori de I. M. Riurianu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A patr'a editiune. Bucuresci. Tipografi'a moderna Gregorie Luis. str. Academiei Nr. 24. 1887. 112 pag.

— Despre Datoriile copiiloru către parinti lor. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A cincia editiune 112 pag.

— Franelinu, Opere alese din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe elaborata dupa diferiti autori. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A cincia editiune 110 pag.

— Privighitóra urmata de Tudóra sau Copilulu perdutu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A trei'a editiune 111 pagine.

— Emigrantii la Brasili'a. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A treia editiune 114 pagine.

— Istorióre pentru copii. Din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe. Elaborata dupa diferiti autori de I. U. Riurianu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A treia editiune pag. 109.

Fia-care cârticeica costa numai câte 60 bani, (25 cr. v. a.) adeca cu pretiu fôrte scadiutu.

Scopulu salutaru urmaritu prin acestea cârticele se pôte vedea din prefatiune, éra modulu întrebuintiarei lor în scóla, din apendicele dela pag. 106 din Datoriile copiiloru către parinti; a se vedea și apretierea d-lui Alesandru Odobescu dela pag. 115 din Emigranti și artic. dela pag. 99 din Franelinu.

— Romanii din muntii apuseni (Motii) de Teofilu Frâncu și Georgie Candrea. Scriere etnografica

cu 10 ilustratiuni în fotografie. Bucuresci, în Tipografi'a moderna Gr. Luis strad'a Academiei 24 1888 pag. 303 cu 10 ilustratiuni prea interesante. Editiune eleganta. Pretiu 20 lei noi.

Tabla de materii.

Partea I.

— Muntii apuseni. Romanii dela pólele muntiloru apuseni. — Mocanii. — Baiesii (Minerii). — Termini speciali la mineri. Crisienii. Tergulu de sarutatu din Halmagiu. Motii. Tergulu de fete din Gain'a dela pag. 1—67.

Partea II.

— Graiulu Munteniloru în generalu. — Graiulu Abrudianu. — Graiulu Motiloru. — Cuvinte în care *n* se preface în *r*. Cântece populare în rotacismu. — Cuvinte din graiulu Munteniloru, dela pag. 73—97.

Diverse.

Reuniunea femeiloru romane din Sibiiu, a țnutu în 11 Martie nou adunarea sa generala. Din raportulu cetitu estragemu următoarele: scóla Reuniunei e cercetata de 29 eleve (17 din Sibiiu, 2 din Ungari'a, 1 din Bucovin'a, 2 din Bucuresci, 7 din diferite parti ale Transilvaniei); rezultatulu exameneloru semestrale a fost fôrte multiamitoriu.

Starea averei reuniunei în 31 Decembre 1887 a fost: fondulu inalienabilu 3126 fl. 24 cr., ér' alu fondului disponibilu 4901 fl. 39 cr.

Membrii noi s'au inscrisu 13; numerulu membriloru preste totu e 231. Dintre cari: onorari 6, fundatori 2, pe viatia 25, ordinari 97 și ajutatori 101.

Date statistice. În „Monitoriulu oficialu“ din Romani'a cetimu, că în cele 70 orasie din tíera cu o populatiune circ'a 830,568 sunt 300 scóle, 1115 clase, 976 sali și 948 institutori (invetiatori).

Orasiulu, care are mai multe scóle e Bucuresci cu 45, apoi vine Iasi cu 18, Galati 14, Brail'a 13, Craiov'a 11, Ploiesci și Berladu cu câte 10 etc.

Date statistice. Din siematismulu diecesei reformatiloru din Ardélu se vede, că în acelu mare principatu sunt 19 districte bisericesci reformatate cu 553 comunitati parochiale mame și 539 filie cu 357,151 suflete, conduse de 553 oficii parochiale (89 de clas'a I, 99 de II, 84 de III și 281 de IV clasă). 51,737 prunci sunt obligati a cercetá scóla, în fapta inse ambla la scóla numai 40,350. Posturi invetiatoresci sunt 620. La unu preotu se vinu 701 suflete.

Districtulu Selagiu-Solnocu este districtulu celu mai impoporatu de reformati. În Romani'a sunt 7846, în Bucovin'a 300 reformati magiari (calvini).

Aici e interesantu a mai scí, că în Ardélu sunt 663,344 romani gr. cath. 646,218 gr. or.; 270,391 rom. cath. 203,130 luterani (sasi), 51,194 unitari, 35,149 jidani, 997 alti. Cu totulu sunt în Ardélu 2.230,966 locuitori, dintre cari 1.309,562 romani.

(Dupa „Luminatorulu“ din Temisíor'a).

Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu.

(Continuare din Nr. 9—10 anulu 1888).

Transportu din Nr. 9—10: 8569 fl. 42 cr., 200 fl. in obligatiuni, 932 fl. 43 cr. in libele de depuneri.

Au mai incursu pentru scól'a de fete cu internatu din Sibiiu dela unu censoru alu filialei Albin'a din Brasiovu (unu anonim) 200 fl.; din colect'a pusa la cale de filial'a Albin'a in Brasiovu dela I. Olténu 1 fl.; Ioanu Costea 3 fl.; Nicol. I. Stanciu 75 cr.; N. Anghelu 1 fl.; Spirid. Bobinc'a 1 fl. 50 cr.; I. L. Craiovénu 50 cr.; N. Tom'a 5 fl.; Gl. Simonu 40 cr.; Alexe A. Stefanu 75 cr.; Balasi'a St. Blebea 3 fl.; Nicol. I. Gologanu 9 fl.; Radu R. Popea 4 fl. 25.; Mari'a N. Olténu 50 cr.; D. Pascu 1 fl.; Iudit'a Bongescu 1 fl. 25 cr.; N. N. 75 cr.; Ioanu Cojanu 30 cr.; Tanase Bozocea 50 cr.; N. N. 75 cr.; Moise Grecianu 50 cr.; Ioanu Stoianu 1 fl. 31 cr.; Ioanu Stroeie 1 fl.; I. Radulescu 3 fl.; N. N. 75 cr.; Ioanu Marg'a 63 cr.; N. N. 25 cr.; N. N. 50 cr.; Andreiu Draganelu 20 cr.; N. V. Rosculetiiu 3 fl. 75 cr.; Ioanu Dogariu 50 cr.; Aronu Barbu 2 fl. 25 cr.; Stefanu Pitisiu 60 cr.; Ioanu I. Babesiu 25 cr.; Achimu Comanu 25 cr.; Dem. Draghiciu 9 fl.; George Dobasiu 25 cr.; Avisalom Mucea 3 fl. 50 cr.; Ioanu Achimu Russu 1 fl.; Radu Stoianu 75 cr.; Ioanu I. Puscariu 1 fl. 80 cr.; N. N. 75 cr.; Stefan Proc'a 5 fl.; George Pop'a 1 fl.; N. Barbu 60 cr.; Iónu Zichilu 25 cr.; Ioanu Dragosiu 7 fl. 50 cr.; George Babesiu 1 fl. 50 cr.; George Lupanu 50 cr.; Irimie Onisie 2 fl. 50 cr.; Susan'a Simionu 60 cr.; Nicolae I. Clocotianu 75 cr.; Part. Wili 30 cr.; Ioanu I. Persinariu 25 cr.; N. N. 30 cr.; Ioanu Gridanu 1 fl.; Vas. G. Cucu 50 cr.; Ilie Chercinu 25 cr.; N. N. 65 cr.; Nicol. Morariu 50 cr.; Ioanu N. Sasu 6 fl.; Andreiu G. Nanu 50 cr.; Achimu Gissu 25 cr.; I. N. Bancila 75 cr.; Al. Stroeie 4 fl.; V. Ionescu 1 fl. 50 cr.; Dem. Draganescu 2 fl.; Ioanu Belu Jalea 5 fl.; Ioanu Russu 55 cr.; Mari'a N. Luc'a 1 fl. 80 cr.; Tom'a Simonu 1 fl. 25 cr.; N. N. 75 cr.; Nicol. G. Voicu 35 cr.; Voicu Rosculetiiu 3 fl.; Bucuru Paisu 1 fl. 50 cr.; N. Muscoiu 25 cr.; Ioanu Motosea 35 cr.; G. Giea 4 fl. 50 cr.; B. Iliescu 25 cr.; Ioanu D. Scortia 75 cr.; Silv. Gocsmanu 1 fl. 50 cr.; G. V. Maminutiu 50 cr.; N. N. 1 fl.; N. N. 2 fl.; Nicol. Deacu 40 cr.; G. Radu 1 fl. 50 cr.; Moise Gocsmanu 1 fl.; Tordai Mih. 25 cr.; Ioanu I. Crisbasianu 23 cr.; N. N. 50 cr.; Petru Cucu 50 cr.; G. Cretiu 1 fl. 25 cr.; N. N. 25 cr.; Ioanu Rogozea 63 cr.; Ilisie Rozorea 1 fl.; George Rogozu 2 fl. 25 cr.; Manea Tabacu 5 fl.; Ioanu Pazitoru 1 fl. 10 cr.; Ioanu Negrea 1 fl.; Sam. Dragosiu 1 fl.; Bolog'a Fer. 20 cr.; G. Fulea 1 fl.; Zin Casasu 1 fl.; N. Cliniciu 1 fl. 50 cr.; V. Arsenie 1 fl. 50 cr.; Oprea Trandaburu 10 fl.; Radu Moroianu 15 fl.; N. V. Rosculetiiu 1 fl. 50 cr.; Par. I. Mirénu 30 cr.; Marinu V. Gologanu 5 fl.; Ioanu Tom'a Bozocea 50 cr.; Ioanu I. Ghimbasiu 50 cr.; N. M. Danu 1 fl. 50 cr.; George Babesiu 15 fl.; A. Santa 68 cr.; Ioanu I. Costea 1 fl.; Vas. Siloiu 50 cr.; Pavelu Micu 1 fl. 25 cr.; N. Comanitiu 25 cr.; G. R. Bessea 80 cr.; Al. Istrate 75 cr.; Ilisie Aft. Popa 30 cr.; Ioanu Glejaru 20 cr.; Nicol. N. Pop'a 75 cr.; Glig. Bordea 2 fl.; Ioanu Nanu 25 cr.; N. N. 25 cr.; George Piposiu 63 cr.;

Samoila Lörincz 2 fl.; G. T. Dut'a 25 cr.; N. N. 50 cr.; Savu Cârnu 1 fl.; Stefanu Thans 1 fl.; George Stoianu 17 fl. 50 cr.; An'a Patcova 30 cr.; Simionu Balcasiu 1 fl. 50 cr.; Florea Acseste 30 cr.; Pant. Negulici 2 fl. 25 cr.; Bucuru Persoiu 1 fl. 50 cr.; George Guimanu 2 fl.; An'a B. Sdraila 1 fl. 50 cr.; Todoru Banucu 50 cr.; Gerase Stanciu sen. 1 fl. 50 cr.; Abelt Mih. 50 cr.; Ioanu Tulbure 1 fl.; Tom'a Demeteru 25 cr.; N. N. 5 fl.; Ioanu Feldiorénu 25 cr.; Savu Cârno 1 fl.; Eremie Butnariu 2 fl.; N. N. 50 cr.; G. Moldovanu 2 fl. 25 cr.; Par. Radu 25 cr.; Ioanu Malusielu 60 cr.; G. Reitu 65 cr.; Vasile Nemea 23 cr.; Bucuru Manecut'a 75 cr.; Cârstea Olténu 50 cr.; G. Lazaroiu 50 cr.; G. Puiu 55 cr.; Neagoe Popea 6 fl.; P. Bunic'a 25 cr.; Nic'a Halmagy 38 cr.; Alexe Chitu 3 fl. 50 cr.; I. Bunic'a 25 cr.; Ioanu Tulbure 35 cr.; Ioanu Pop'a 1 fl.; N. N. 2 fl.; G. Luc'a 75 cr.; Mari'a Orghidanu 50 cr.; N. N. 50 cr.; N. N. 50 cr.; Lazaru Ormenisanu 50 cr.; Dem. V. Persioiu 2 fl.; Vas. Ardelénu 50 cr.; G. Tataru 1 fl. 25 cr.; Ioanu N. Gramada 1 fl. 50 cr.; Bunic'a Mozes 50 cr.; Nicolae Mohanu 40 cr.; George Gavrila 55 cr.; Lavics'a Gy. 3 fl.; N. N. 6 fl.; Ios. Muscanu 50 cr.; George Grozea 60 cr.; Mari'a Cucu 50 cr.; Tom'a Moise 50 cr.; Amanc'a Mih. 50 cr.; N. N. 25 cr.; Oprea Czicoiu 1 fl.; Nicolae Simonu 1 fl. 25 cr.; Paras Guimanu 25 cr.; Ioanu Iordache 30 cr.; Florea Teces 63 cr.; Ioanu Vladerénu 25 cr.; Ioanu Renghea 1 fl.; Mihailu Gorges 50 cr.; Andreiu Munténu 30 cr.; Lefteri'a Stoi'a 60 cr.; N. N. 60 cr.; Marin'a Pacularu 75 cr.; Ioh. Bergel 38 cr.; Oprea Rosculetiiu 50 cr.; George Ciopala 2 fl. 50 cr.; Demetriu Russu 15 cr.; N. N. 1 fl.; Iónu Musoti 75 cr.; N. N. 50 cr.; Buc. Ticusanu 50 cr.; Radu Sierbanu 1 fl. 50 cr.; N. N. 50 cr.; Vas. Pârnu 25 cr.; N. N. 1 fl. 50 cr.; Mari'a Olténu 50 cr.; Nic. N. Jing'a 50 cr.; Ioanu Popu 30 cr.; cu totulu dela acésta colecta . . . . . 318 fl. 38 cr.

Dela institutulu de creditu si economii „Silvani'a“ in Simleu 20 fl.; dela institutulu de creditu si economii „Muresiana“ prin dlu directoru Barbu colectatu dela Feier Dumitrului Ioanu Gori din Hodacu 1 fl.; Danciu Constantinu din Nadasi'a 1 fl.; Stoic'a Ioanu lui Iichimu din Secalu 50 cr.; Mateiu Teodoru din Craifaleu 50 cr.; Mer'a Ioanu din Beic'a rom. 30 cr.; Frici Zacharie din Socolu 1 fl.; Stoic'a Simeonu din Saulu 30 cr.; Tomutiu George din Monoru 30 cr.; Michr'a Efremu din Rip'a super. 50 cr.; Cafaru Dumitru din Ibanesci 50 cr.; Gliga Stefanu din Ibanesci 50 cr.; Sinténu Filonu din Bal'a 30 cr.; Braténu Ioanu din Potocu 50 cr.; Niculici Ioanu alu Stratoni din Hodacu 50 cr.; Grauru Mafteiu din Luieru 30 cr.; Petrea Nastasie din Ibanesci 50 cr.; Roth Andreas din Petelea 50 cr.; Chioranu Constantinu lui Ionutiu din Solovestru 30 cr.; Craciunu Pavelu din Rip'a infer. 50 cr.; Maieru Teodoru din Hudacu 50 cr. cu totulu 10 fl. 30 cr.

Sum'a totala fl. 9118 10 cr.; in obligatiuni 200 fl.; in libele de depuneri 932 fl. 43 cr.

Comitetulu Associatiunei transilvane pentru literatur'a romanu si cultur'a poporului romanu.